

De origine novi dei missatici, quondam in Anglia mortui, nunc denuò ab inferis excitati, Dialogi VII : in quibus, purissimi sacrae Scripturae fontes, ad impurissimas scholasticae doctrinae lacunas collati, non tantum verum Coenae Dominicae usum ostendunt, sed etiam impium Missae Papisticae abusum patefaciunt

<https://hdl.handle.net/1874/402391>

gel

4

O R I G I N E

NOVI DEI MISSATI-
 CI, QVONDAM IN ANGLIA
 mortui, nunc denuò ab inferis excitati:

DIALOGI VII.

*In quibus, purissimi sacre Scri-
 pturae fontes, ad impurissimas
 Scholasticae doctrinae lacunas
 collati, non tantum verum
 Cœnae Dominicae usum, osten-
 dunt, sed etiam impium
 Missae Papisticae abusum
 patefaciunt.*

SIMONE ALEXIO AVTHORE.

M. D. LVIII.

O R I G I N E

NOTI DE MISSATI

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

T Y P O G R A -
P H V S C A N D I D O

L E C T O R I S .

IN hoc senescentis seculi extremo tempore, in quo Dominus admirabili misericordia, qua erga generis humani salutem afficitur, verbi sui facem accendit, videmus quemadmodum diuersa electis suis dona concesserit, vt gloriam diuini nominis pro viribus singuli propagent. Hæc illa est negociatio, quam Euangelicus ille Paterfamilias peregre profecturus, seruis suis, dum rediret, tantopere commendauit. Atque in hoc negociationis curriculo constituti, alii maiorem aliis aut etiam minorẽ, pro sui quisque ingenii modulo, & quam diuinitus acceperunt facultate, fructum atque vsuram in Ecclesiam conferunt. ita tamen, quòd omnes eum quem possunt cursum tenentes, vno eodẽque animo ad eam metã contendant, vt eos qui adhuc tenebris obuoluti sunt ad illam admirabilem gratiæ lucem & suauitatẽ, quæ nobis in Christo æterno Dei Filio exhibetur, adducant. In hoc totus cum sit Simon Alexius, vir, cui propter insignem ministerii verbi Dei functionem, atque ob amicitiam & cõmunis quoque patriæ memoriam, plurimùm tribuendum

EPISTOLA.

existimo, id etiam iandudum testatum voluit
 Dialogis his scriptis, quibus aduersariorum
 technas & detegit & impugnat. Hos quidē non
 edēdi causa olim Londini scripserat, sed vt il-
 lustrissimi viri & Christo fidelissimi marty-
 ris Thomæ Crammeri, apud quem tum age-
 bat, mandato satisfaceret: nihil enim antiqui-
 us habebat ille Archiepiscopus Cantuariensis,
 cū primū ē tenebris scholasticæ doctrinæ
 ad veritatis cognitionem adductus fuit, quā
 vt Antichristi longē latēque extensum impe-
 rium imminueret: quod commodissimē fieri
 posse sperabat, si infelix doctrinæ papisticæ
 lolium paulatim ita euelleretur, vt ad Euan-
 gelii purissimam sementem collatum, sensim
 euanesceret. Huius rei gratia Alexium exce-
 perat, & idoneum huic negotio existimaue-
 rat: vt qui procellosis illis quæstionum vndis
 diu multumque iactatus, ad optatum veritatis
 portum, optimi Dei beneficio, tandem appu-
 lerat. Ereptus itaque & iam in portu nauigans
 vt vitium *axæsius* (à quo fideles omnes, quan-
 tum fieri potest, abhorrere oportet) deuita-
 ret, hoc egit, vt calicis noxia pharmaca, quibus
 hæctenus totum inebriauit orbem Romanæ
 aulæ incubator Antichristus, nota faceret, &
 ignorantes (si fieri possit) à meretriciis il-
 lius poculis auocaret. Cæterū, quā sit il-
 la commonstratio hodie necessaria, re vera
 comperi. Nam cū superiori anno Worma-
 tiæ

tiæ essem, vbi comitia de Religione habeban-
 tur, conueni Louaniensis ordinis Doctorem,
 hominem haud improbum : qui inter primos
 ad ea comitia à rege Philippo cum plerisque
 aliis missus fuerat, qui cum Melanchthone,
 Brentio & aliis Christianis Doctoribus, de
 fidei Catholicæ capitibus colloquium habitu-
 ri ferebantur. Illum ex omnibus mihi dari o-
 ptabam, in ciuitate præsertim libera, quæ ego
 aliquando Louanii, apud Stephanum Tiletanum
 agens, acrem & vehementem in primis
 noueram. Cùm itaque, vno comitatus Gossuino
 Zeuelio Iurifconsulto Aquisgranensi, ho-
 minem salutarem & ea quæ primo congressu
 dici solent protulisset, ipseque obiter resalu-
 tasset : adiecit, se nihil mecum de vlla re actu-
 rum, nisi nomen meum prius ederem. Roga-
 ni, Ecquid meminisset Crispini illius Attre-
 batenfis, indicta olim causa ob Euangelium a-
 pud eos damnati. Hic, ille audito nomine in
 admirationem & suspiria prorupit, & cùm
 multa de patriæ amore, de honorum ac ho-
 norum existimatione inutiliter recitasset ;
 tandem eò delabi orationem cupiebam, vt de
 Religione, ob quam comitia habebantur, a-
 liquid inter nos diceretur. Post multos vltro
 tandem & citro sermones habitos, in hanc vo-
 cem, ad quam iam peruenire volebam, excla-
 mauit, Nullam esse Patrum auctoritatem quæ

EPISTOLA.

pro nobis faceret, quin potius habere illos abs se, & me in eo falli & decipi, quòd tantum aduersariæ partus libros legissem, non verò eos qui & meritò habentur & dicuntur Catholici. Hæc cum prolixè dixisset, & pluribus illi respondere gestiret animus: excusauit cœnæ tempus iam appetere, & se iniuriam aliis comitibus (qui omnes eodem Carmelitano hospitio excepti erant) facturum, si diutius mecum ageret. Itaque non potui eo congressu ad id peruenire, cuius potissimum gratia hinc nem conueneram. Quæ quidem obiter hinc tibi narranda existimaui, amice Lector, ut intelligas istiusmodi homines, quoties de veritate agendum est, ad eas latebras semper confugere, nempe ad suos patres Orthodoxos, ad determinationes (ut vocant) id est, ad veteres illas coaxationes, quas ex foetidissimis doctrinæ impurissimæ paludibus exhalant. Itaque ipsos congressus piorum, malè sibi consciam in libera patria, non tantum reformidant, verum etiam in ipso limine respuunt quicquid lutum non sapit. Hos idcirco Dialogos, quibus author (qui ante agnitam veritatem etiam in eorum luto hæserat) graphicè eorum ridiculas ineptias depingit, ipsas denique eorum voces ad viuum exprimit, typis mandandos curauimus, ut ad manus multorum peruenirent, ne quis posthac sophisticæ scholæ fallacias, aut verborum fulmina pertimescat: nèue am-
pullis

EPISTOLA.

pullis illis crassis & sesquipedalibus verbis,
 quæ in Transubstantiationibus Missaticis i-
 psi inflatis buccis proiciunt, quemquam am-
 plius fascinent, aut attonitum reddant: sed ve-
 tis vnusquisque præfultus argumentis, & ex i-
 psis sacræ Scripturæ fontibus petitis respon-
 sionibus, superbam istorum hominum infan-
 tiam contemnat, ac conuincat. Bene vale.

DODECASTICHON AD
 EVNDEM, DE UTILITATE HO-
 rum Dialogorum.

*O*Prima quæq; bonus qui nouit gramina pastor,
 Non lolium gregibus, non aconita legit.
*F*raudis amans verò steriles solet inter auenas
 Pascere, nec sanum tradere gramen ovi.
*N*ec satis est, sanis lethales adijcit herbas,
 Quid magis esse potest exitiale gregi?
*H*oc opus, hic labor est, gelidū vitare venenum,
 Scit nisi quid fugiat, quidue sequatur ovis.
*U*t si nosse velis fugienda, sequendaque, verses
 Vera quod obijciens, falsa refellit, opus.
*N*am violauerunt quæ Sacramenta profani,
 His pius vtendum te docet iste liber.

DIALOGI

PRIMI

Summa.

Primus dialogus continet solennem concionem cuiusdam doctoris Oxoniensis insignis Papistæ, habitam Lōdini ad crucem sancti Pauli, post mortem pientissimi regis Angliæ Edouardi v. i. præterea regulam, ad quam debent examinari omnes cōciones, & interpretationes sacre scripturæ, antequàm recipiantur ab Ecclesia Dei. Describit similiter ex prophetia Danielis, mores, vitam & doctrinam ipsius Antichristi, & ministrorū eius: ostendēs quare nominatus sit Papa quo iure, aut titulo possideat omnia mundi regna: cum responsione ad quæstionem, An fidelibus liceat sacris Papisticis interesse, & eorum sacramentis communicare.

DIALOGVS

PRIMVS.

Interlocutores,

THEODIDACTVS ET PHI-
LOTHEVS.

THEODIDACTVS.

SALVE mi Philothee,
ecquid est quòd te nunc
adeò tristi vultu, lentò-
que, præter morem, gradu
incedentem conspicio?

PHILOT.

Opportunè quidem, mi
Theodidacte, te offers: atquì demissum vultum,
tardumque incessum efficit tristissimæ rei tristif-
sima profectò meditatio.

THEODIDACT.

Quæso te, quicquid id est, in sinum meum ef-
fundas, vt (quod ait ille) aut re, aut consilio, aut
consolando inuem. solet enim familiaris amico-
rum sermo magnam animi molestijs alleuatio-

B.

nem afferre.

PHILOTH.

Rectè dicis, & te ob id, mi Theodidacte, auide
quærebam, nam post mortem pijsimi illius An-
glia Regis Eduardi VI. ita Christiana resp. rue-
re coepit, vt præter bonorum aliquot pia & sacra
colloquia, nihil nobis sit consolationis reliquum.

THEODIDACT.

Anne solum puræ religionis ruina, quæ morte
tanti Regis accidit, animum tuum angit?

PHILOTH.

Nò illa quidè modò, si qua spes melioris status
vsquã appareret, sed blasphemæ in populũ voces
impostorum hominum, qui verbo Dei effrenata
quadam audacia insultrant: id, inquam, me pessimè
habet. Nam cum hæctenus Euangelici nostri cõ-
cionatores (quorum nos ministerio à simulachris
Dominus ad se conuertit, vt in sanctitate & iu-
stitia, spiritu ac veritate, ipsi, utpote Deo viuẽti,
seruiamus) constanter docuerint vnũ Deum
colendum: vnũque Mediatorem Dei & ho-
minum Iesum Christum adorandum esse: nunc
prorsus aliam doctrinam audire cogimur. Pau-
cis enim hinc diebus prouenerunt concionatores
noui, quibus nihil stultius, ineptius aut indoctius
fingi

fingi potest: qui quū olim esset: pisces muti, nūc in
 ranas versi, ex impura illa Babylonica palude co-
 axant: imò mira metamorphosi cucullis induti iā
 suggestus conscēdunt, ac publicè intonant & ra-
 bidè deblaterant, Iesum Christum eterni Dei
 Patris ac virginis Mariæ filiū, corporaliter, na-
 turaliter, realiter, substācialiter, personaliter, in e-
 adē substētia, quātitate, qualitate & essētia qua
 natus est de Virgine, & qua in cruce pependit,
 diuersis ac propè infinitis locis plusquam millies
 quotidie in Missa papistica inter manus etiam
 impurissimi sacrificuli se visibiliter adorandum
 exhibere. Hæc autē eorum impudentissima est
 oratio. hinc mea vultus mœstitia, debilitasque
 pedū. Quid enim possit magis à veritate dissen-
 taneum dici, quàm Christum verum hominem
 iā in cælis sedere ad dextrā Dei Patris, & beata
 illa immortalitate frui, & nihilominus corpora-
 liter, naturaliter, substācialiter & personaliter in
 varijs Missis, vel vt alii perfriçtæ frontis homi-
 mines clamitāt, vbique esse? Parū sanè hodie ab-
 fuit, quin nugatorē illum qui hanc fabulā magno
 supercilio me præfete enarrabat, interpellare, nisi
 temeritatis notam timens & infirmitatis meæ
 conscius, discedere potius suasisset animus.

THEODIDACT.

Prudenter sanè, mi Philothee, fecisti. neque enim ibi erat disceptandi locus, præsertim in ea vrbe, vbi magnos tumultus excitasset isthac tua interpellatio: satis est, quòd te nugas doctoris illius papistici minimè approbare tali discessione declaraueris.

PHILOTH.

Verùm non plenè intelligo quibus argumētis refelli ritè possint falsa eiusmodi de corpore Christi & noxia imaginationes. Quamobrem te, mi Theodidacte, obsecro, cùm in sacrarum literarum cognitione valde sis exercitatus, vt explices (quod cum alijs post communicare possim) quemadmodum in hac controuersia ex verbo Domini sit sentiendum & credendum, vt si tenebræ (quod Deus auerrat) rursus ingruant, videamus quomodo in domo Dei versari oporteat, quæ est Ecclesia Dei viuentis, columna & firmamentum veritatis: vel si eo nos Dominus dignetur honore, vt coram Regibus & Principibus reddenda sit fidei nostre ratio, promptè id & intrepidè secundum verbum ipsius, rogati faciamus.

THEODIDACT.

Iusta certè ac pia, mi frator in Christo charissime

rissime, est hæc tua postulatio, neque enim quod
 à Domino accepi, quemquam celare velim: sed
 si quis auidè audiat, ipse multò auidius quod de-
 dit Deus innumquemque docuero. Itaque te ro-
 go vt diligenter auscultes. Cæterùm vt res ob o-
 culos quasi spectanda proponatur, vtramque do-
 ctinam examinari oportet, vt quæ verbo Dei
 consentanea, & ob id amplectenda sit cogno-
 scatur: altera verò quæ cū Christi Euangelio non
 quadrabit, vt impostura reijciatur, atque, vt in-
 quit Paulus, anathema sit.

Est enim verbum Dei lydius lapis, ad quem
 omnes conciones, omnes denique sacræ scriptu-
 ræ interpretationes examinandæ sunt. Hoc e-
 tiam factitarunt Thessalonicenses illi nobiles,
 qui auditas Pauli conciones domum reuersi, ad
 scripturam & verbum Domini exigebant &
 conferrebant. Qui itaque docent Christum resur-
 rexisse, & corporaliter in cælum ascendisse, at-
 que ad dextram Patris sedere, consona dicunt ar-
 ticulo nostræ fidei: Ascendit in cælos, sedet ad
 dexteram Patris omnipotentis. Sic enim Euange-
 listæ, imprimis Marcus: Dominus quidè Iesus,
 inquit, postquam loquutus est discipulis, sublatus
 est in cælum, & sedet ad dexteram Dei: & a-

Etorum primo, ipsi Apostoli cum Christus in caelum eleuatus esset, ipsique defixos oculos in caelum tenerent, Diuinam hanc increpationem audierunt, Viri Galilaei, quid statis intuentes in caelum? hic Iesus qui eleuatus est in caelum, sic veniet quemadmodum vidistis eum ascendentem in caelum. Si ergo Christus expectatur donec ad nos veniat, iam non est nobiscum corporaliter. Idem Apostolus alio loco dicit, Si consurrexistis cum Christo, superna querite, ubi Christus ad dexteram Dei sedet. id etiam confirmat Ioannes, Filii mei, inquit, hoc scribo vobis vt non peccetis. Et si peccaueritis, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum. Non ait in his omnibus locis Scriptura, nos habere aduocatum in Missa inter manus sacerdotis, sub pane delitescentem vel in templo suspensum, aut aliquo loco inclusum, vt certis diebus in pompis circumferatur, vt suos Eihnici deos manibus circumgestarunt: sed ait nos habere Aduocatum apud Deum in caelis. Qui itaque docent Christum hominem, quantum ad praesentiam corporalem & naturalem, et substantia qua natus est e Virgine & qua pendit in cruce, ad dexteram Patris sedere, vnde que caeli loco verè & realiter contineri, consentanea

tanea articulo nostræ fidei dicunt, & conuenientia Patrum scriptis : nempe Origenis, Ambrosij, Cyrilli & Augustini, atque aliorum veterum Scriptorum testimonijs. Qui verò docent Christum hominem, quantum ad præsentiam corporalem, realem, naturalem & substantialem, corporaliter, realiter, naturaliter, substantialiter, in eadem substantia & natura esse in Missa inter manus sacerdotis, hoc asserunt sine auctoritate sacre Scripturæ : imò insinuant Christum in vera, reali & naturali substantia carnis non venisse, aut veram carnem ex virgine Maria, sed tantum corpus fantasticum habuisse. Si enim credimus Christum veram carnem ex Virgine sumpsisse, cum illa non sit in diuinitatem mutata, aut permixta, sicut impudenter affirmabat Appolinarius hæreticus, eò non adducemur, vt credamus eam ipsam carnem eodem tempore, pluribus locis naturaliter & corporaliter adesse : nam pari ratione posset esse vbique, & omnia implere : quod tantum Diuinæ essentiæ proprium est. Hac enim ratione Didymus magnus ille Theologus, libro De Spiritu sancto, probat Spiritum sanctum esse Deum : quia

eodem tempore pluribus locis esse potest. Omnis creatura, inquit, siue visibilis siue inuisibilis aut circumscribitur aut continetur certo loco, vt creaturæ corporales & visibiles, aut infra proprietates propriæ substantiæ, vt Angeli & aliæ creaturæ inuisibiles: ita vt nullus Angelus simul & eodem tempore possit esse in pluribus locis. Cùm autem Spiritus sanctus simul & eodem tempore sit in pluribus locis & in pluribus hominibus, concludit Spiritum sanctum necessariò esse Deum: eodem argumento vtitur Basilius magnus, lib. De Spiritu sancto, cap, xxvii. Sic etiam nostra memoria docuit & scripsit piissimæ memoriæ Christi seruus Thomas Crammerus Archiepiscopus Cantuariensis, maximum Angliæ decus atque ornamentum.

PHILOTH.

Quid igitur sentiendum est de ijs qui nunc deblaterant Christi reale, naturale, corporale & substantiale corpus in eadem substantia, qua natus est de Virgine, esse in Missa, & attrahari in manibus sacerdotis: ac vno eodémque tempore pluribus & diuersis esse locis ea forma, qualitate & quantitate, qua pro nobis pependit in cruce.

THEODIDACT.

Sanè tales concionatores vesano Spiritu aguntur: & velut illæ vulpes apud Ezechielem, capite xiii. In desertis & ruinosis macerijs (quibus vineæ sepiuntur) delitescentes, ex insperato nunc prodeuntes, vineam Domini deuastare conantur, & à genuina Christi doctrinâ populum abducere. Nam quâ institutio sacrosanctæ Coenæ Dominicæ sigillum sit & sacramentum perpetui foederis & reconciliationis generis humani cum Deo. Christus idcirco nobis illud dedit, vt corporis & sanguinis sui eternæ reconciliationis & foederis perpetuam haberemus memoriam: quoties, inquit Apost. manducaueritis panem hunc, & calicem Domini biberitis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Hoc sacrosanctum foedus Domini Antichristus molitur non tantum profanare, sed etiâ sacrosanctam Coenâ Dominicâ, ad perpetuam memoriâ Dominicæ passionis institutam, prorsus conuellere, & ipsius loco idolum illud abominationis & desolationis, quod significauit ipse Daniel cap. ix. nempe abominabile & blasphemam Missam papistarum, in Ecclesia collocare. Hoc profecto idolum merito dicere possis deum illum esse Maozin deum virium & for-

titudinum, Missarum scilicet Deum: quia virtuti, efficaciam & fortitudinem Missarum, & illius noui & recentis Dei, qui in missa Papistica conficitur & colitur: cui Basiliscus ille Romanus vniuersum suum acceptum fert imperium, hunc solum adorandum & colendum auro, argento, gemmis, aliisque rebus pretiosis proponit, ac coniungit cum alieno deo, quem qui agnouerit, eum augebit, ut est Daniel. cap. xi.

PHILOTH.

Quisnam est deus ille cum quo coniungit Antichristus ille deum Missarum, deum virium & fortitudinum?

THEODIDACT.

Coniungit eum cum auaritia, quae radix est & mater omnis idololatriae, ut docet Paulus ad Timot. vi. Itaque qui deum recentem & nouum, deum illum Missarum cum mammona coniungit & colit, non potest Deum verum colere & honorare. Quis enim possit duobus seruire? hunc autem solum deum Missarum, deum nouum & recentem honorabit Antichristus, & colet auro, argento & gemmis, aliisque rebus pretiosis: & eos qui eum agnoscent pro vero Deo, honoribus augebit, & dominos multorum faciet: potestatem enim dabit eis (ut promittit) in caelo, in terra, in inferno & purgatorio, in aere, in mari & in omnibus abyssis. Atque, ut quamplurimos huic nouo deo acqui-

acquirat, atq; ad seruiendum inuitet, instituit præ-
 rogatiuas & dignitates ministrorū huius noui dei:
 quas per spinosos sophistas & rabulas scholasticos
 publicari voluit: inter quos quidā Gabriel Biel ad
 blasphemandū Deum cæli & terræ, & ad stabi-
 liendam horribilē missæ Papisticæ idololatriā ar-
 matus, super canone Missæ sic dicit, Tanta est di-
 gnitas sacerdotis & eorū qui inserviūt deo (nem-
 pe Maozin) ut nullis verbis possit explicari. Su-
 perat enim disertissimas oratorū linguas, & cul-
 men eminentiæ cuiuslibet. Hoc verò probat au-
 thoritate Gregorij papæ, qui huius recentis dei
 summus patronus extitit: Honor, inquit, fratres,
 & sublimitas episcopalis & sacerdotalis nullis po-
 terit rebus adæquari, si enim regū fulgori cōpares
 & principū diademati, quasi plūbi metallū ad au-
 ri fulgorē comparabis, quippe cū videas regū col-
 la & principū submitti genibus sacerdotū, & o-
 sculata eorū dextera, eorū se credunt orationibus
 cōmuniri: & licet cunctos natura homines equa-
 les, & nulla graduum conditione dispares produ-
 xerit Deus: disponēdarum tamen rerū susceptum
 ministerium hos & illos cæteris prætulit, quo
 fit ut tantò clericalis eminentia terrenos superet
 principatus, quantò animabus corpora, perpetuis

transitoria, terrena caelestibus superantur. Sed quid opus est (addit) terrenis comparationibus immorari? cum ad sacerdotum auctoritatem Angeli caelorum ciues non audeant asperire, cui nanque Angelorum dixit Deus, Tibi dabo claves regni caelorum? ad eos enim dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittentur: & quorum retinueritis, retenta sunt: & quod longè maius est, dixit eis, Hoc facite in meam commemorationem. Hæc Gregorius. Et mox iterum idem exclamat, O sacerdotes veri Solomonis pincernæ, Iesu Christi camerarij, atque dispensatores ministeriorum Dei, attendite in quo gradu & dignitate sitis constituti. Exclamat (ait Gabriel) sanctus Gregorius de vestra insignitate generosa. O veneranda sacerdotum dignitas, in quorum manibus velut in utero virginis Filius Dei incarnatur: o sacrum & caeleste mysterium, quod per vos Pater, & Filius & Spiritus sanctus operatur vno eodemq; momento. Deus qui praesidet in caelis, in manibus est sacerdotis in sacramento altaris: super hoc tam insigni privilegio stupet caelum, miratur terra, veretur homo, horret infernus, contremiscit diabolus, veneratur quamplurimum angelica celsitudo.

do. Hæc ex Gregorio Gabriel affert. Perhorresciscine ad tam insuetas blasphemias & verborum portenta: ad eam (inquam) noui dei superbam elevationem, vt etiam omnem terram precio diuidat, constituâtque principes?

P H I L O T H.

Vnde illi regna & diuitiæ, cum dicat se vicarium Christi, & successorem Petri: Christus verò dicat vulpes foveas habere, & volucres cæli nidos, Filiū autem hominis non habere vbi caput reclinet: & Petrus ipse poscenti stipem, respondeat aurum se & argentum non habere?

T H E O D I D A C T.

Ex eo intelligere debes & re & nomine verè esse Antichristum, quãdoquidem in omnibus Christo aduersatur. Ab annis enim sexcentis sexaginta sex (tot enim propemodum fluxerunt anni à morte Christi) cum episcopus ille Romanus primùm cœpit vicarius Christi in terris nominari, & titulum œcumenici vsurpare ac mysterium iniquitatis & tyrannidem papaliter (vt ita dicam) exercere: tunc, inquam, diabolus ille qui iam enm extulerat in excelsum montem superbiæ & appetitus dominandi, ostendit illi omnia regna mūdi, & dixit, Hæc omnia

tibi dabo, si prostratus adoraueris me: quibus polli-
 citationibus auditis, Romanus, ille Romanus, in-
 quam, Antichristus gloriae cupidus, cepit omni-
 no animū adycere ad hanc Sathanae theologiam,
 quam aperte professus est Ioannes ille xxiii. in
 concilio Constantiensi, & eodem cursu perrexe-
 runt omnes eius successores, quemadmodum &
 antecessores ipsius, qui euerso prorsus vero Dei
 cultu, idolorū altaria extruere innumera ceperunt,
 in quibus deo nouo sacra facerent pro uiuis &
 mortuis. Mystæ autem & sacerdotes, quibus
 terram precio diuidet, ipsius sequuntur ingenium.
 Nam appetitu dominandi & turpis lucri gratia,
 Christo abnegato, soli deo Maoz in seruiunt. Sunt
 enim illi pseudoprophetae & falsi doctores, de
 quibus praedixerat apostolus Petrus, Fuerunt, in-
 quit, & pseudoprophetae in populo, quemadmo-
 dum & inter vos exunt falsi doctores, qui clam
 introducent sectas perditionis, accersentes sibi ce-
 lerem interitum: & plerique sequuntur eorum
 exitia, per quos via veritatis maledictis affic-
 tur: & per auaritiam de vobis negotiabuntur,
 & abutentur ad quæstum. Tales quæ sua sunt
 quæerunt, non quæ Iesu Christi, ut inquit Pau-
 lus

lus primo Timothei capite sexto. Ideò non ac-
 quiescunt sanis sermonibus Domini nostri Iesu
 Christi, nec ei quæ secundum pietatem est do-
 ctina: sed inflati & nihil scientes, insaniunt
 circa quæstiones & disputationum pugnas, ex
 quibus nascitur inuidia, contentio, maledicentia,
 suspiciones & conflictationes prorsus sceleratæ,
 qui existimant pietatem esse occasionem sordi-
 di quæstus, qualis est illa Missarum nundinatio,
 vel qui existimant lucrum ex omni re facere, ef-
 se pietatem. Hos itaque, mi Philothee, concio-
 natores fugiendos suadeo, tanquam execrandas
 pestes: sunt enim iurati Antichristi satellites, ma-
 gneque illius meretricis Babylonica sponsi: quo-
 rum amentia iam toti orbi innotescere incipit:
 persta verò in ijs quæ didicisti à fidelibus Dei
 ministris, quorum doctrina adiutus, è tenebris in-
 admirabile illud veritatis lumen adductus fui-
 sti, ut seruias Deo viuenti: eorum enim doctri-
 na ex ipsis scripturæ fontibus originem ducit, &
 ad nos dimanat.

PHILOTH.

Est, Deo gratia, Theodidacte, obsignatum pe-
 ctus Spiritus Domini sigillo: & fide ià illud ac-

cepi. Verùm obiter ego te lubens interpellarem meo & fratrum meorum nomine, de hac questione: Num fidelibus quos Deus per suam misericordiam è tenebris in admirabilem, ut modò aiebas, lucem Euangelij euocauit, rursus concionatores papisticos audire, aut Missis inter esse liceat: aut si quis vi cogatur, ut plerisque hoc tempore euenit, in templa in quibus blasphemie committuntur, adire: an liceat deo illi Maozin, deo nouo & recenti à sacerdotibus fabricato aliquam significationem cultus dare?

THEODIDACT.

Minimè gentium: nam posteaquam abduxit nos Dominus ab inquinamētis mundi per agnitionem Domini nostri Iesu Christi. si rursus ijs inuoluti relabimur in eam horrendam Missarum idololatriam, quæ committitur in cultu huius recentis Dei, postrema fient peiora prioribus: satius multò esset non cognouisse viam prioritatis, quam ubi cognouerimus, conuerti ab eo quod nobis traditum est sancto Dei mandato. eueniret enim quod prouerbio dici solet, Canis reuersus ad suum ipsius vomitum. & sus lota in lutabro coeni. si qui autem cogantur, & tyranni-

ea quadam & violenta necessitate adigantur, vt
 huiusmodi nephandis sacris intersint & viderint
 deum nouum, & recenter ore impio sacrificuli
 creatum eleuari, tunc sublatis in cæli oculis di-
 cant in cordibus suis, Te solum oportet adorare
 domine, dii enim qui cælos & terram non fe-
 cerunt, pereant de terra, & de his quæ sunt sub
 cælo. Si verò liceat eis abesse, quasi à facie colu-
 bri fugiant omnia illa malorū consortia, & san-
 ctum Thobiam imitentur: qui quum esset iu-
 nior in tribu Nephtalim, nihil tamen ille gessit
 indignum homine fideli, nam cum omnes irent
 ad vitulos aureos, quos Ieroboam fecerat Rex
 Israel, hic solus fugiebat consortia idolorum: &
 pergebat in Ierusalē ad templum Domini, iuxta
 præceptū verbi Dei: & ibi adorabat Dominum
 Deum Israel, omnia primitiua sua, & decimas
 suas fideliter offerens, ita vt in tertio anno profe-
 ctus & aduenis ministraret omnem decima-
 tionem: hæc & similia secundum Legem Dei à
 pueris obseruauerat, & ab omni idololatria ab-
 horrebat.

PHILOTH.

Atqui exemplum Naaman principis mili-
 tiæ Regis Syriæ videtur contrariū suadere. Nam

posteaquam fuisset rectè institutus in fide, ser-
 uiebat adhuc Regi infideli, idola adorati in tem-
 plo Remmon: licebit ne igitur eius exemplo ser-
 uis fidelibus cum dominis infidelibus, idolorum
 cultibus interesse, & illic dominis inservire.

THEODIDACT.

Exemplum istud Naaman tria nobis exhibet consideranda. Primum quod Naaman ille sanitatem recuperatam non Elizeo propheta, sed soli Deo tribuebat, rediens enim ad virtutem Dei, postquam lauisset septies in Iordane iuxta verbum viri Dei, mutataque esset eius caro, veluti caro pueri paruuli, astitit ante virum Dei cum omni suo comitatu, ac dixit: nunc noui quod non sit Deus in vniuersa terra, nisi in Israel: in hoc sanè laudandus & imitandus est. Secundò considerandū est, quòd Naamã posthac diis alienis non vult offerre holocaustū, aut sacrificium: sed soli Deo. An inquit, nõ dari poterit de huiusmodi onus, quantū par mulorū ferat. Siquidem seruus tuus posthac non sacrificabit holocaustum, aut sacrificium diis alienis, sed soli Deo: in hoc facto similiter & laudandus & imitandus. Tertio considerandum est, quòd agnito vero Deo, abnegatisque omnium idolorum cultibus, iterum seruit

seruit Regi infideli in facto ubi aperta committitur idololatria: & in hoc facto vituperandus est, nec potest à peccato excusari: propterea deprecatur culpam cum ait, Propitius sit Dominus seruo tuo cum ingressus fuerit dominus meus templum Remmon, &c. Si hoc factum indiget condonatione, ipseque Naaman propria accusante conscientia petit id sibi ignosci necesse est illud factum peccatum fuisse coram Deo, alioqui gratia & deprecatione non indigeret: & per consequens non est à Christi fidelibus imitandum. Seruendum quidem est dominis ait Paulus Ephes. 6. & principibus, sed in Domino: hoc est cum timore Domini in simplicitate cordis, sicut Christo.

P H I L O T H.

Nunc à te fideliter & piè in re sacra eruditus Deo Opt. Max. gratias ago: quòd mètis meæ oculos è profundis tenebris, quibus natura sumus immerfi extulerit, vt capax fierè salutaris huius doctrinæ quam Dominus per te, mi Theodidate, obtulit, vt falsa à veris nunc facile dignoscere queam.

DIALOGI SECUNDI

Summa.

HAbet hic dialogus repugnantiam inter doctrinam papisticam de nouo deo in Missa papistica colendo: & fidei catholicæ assertiones, simulque docet quis sit character sacerdotalis, siue potestas conficiendi illius noui dei. Quales sint Sacerdotes papistici, & quare cōtra ordinationem Christi sint ab Antichristo ordinati. Ex quibus lacunis hauserint potestatem conficiendi noui dei, & ad se solos pertinere asserant: & qua virtute Christū cælo prolatis quinque uoculis deducant.

PHILOTHEVS.

NUNC demum intelligo quomodo oporteat nos in domo Dei, id est ipsius Ecclesia versari. Illuxit sanè iam maior animo meo Dei notitia cum te audiui. Sed obsecro te optime Theodidacte, ne grauius feras si amplius quid

quid te rogem, vt me doceas & validis argumen-
tis instruas, quibus blasphemam illam & Anti-
christianam doctrinam de fictitio deo in Missa
papistica adorando confutare, & eos qui à ve-
ritate abducti ab iis fuerunt, in viam reducere
possim.

THEODIDACT.

Hæc doctrina & vana assertio de recenti
Deo colēdo facile posset cum ipsis authoribus cō-
futari ac refelli, si quidem ipsi vellent sanæ do-
ctrinæ aurem accōmodare, & ei quæ secundum
pietatem est analogiæ acquiescere. Omnis enim
doctrina antequam ab vniuersali Ecclesia reci-
piatur, duobus opus habet. Primò, vt spectet ad
honorem & gloriam Dei, & ad verum ipsius
cultum referatur. sic enim testatur ipse Christus,
æterna Dei veritas & sapientia, cum inquit, do-
ctrina mea non est mea, sed eius qui misit me:
Si quis autem voluerit voluntati eius obtempera-
re, cognoscet de doctrina mea utrū ex Deo sim,
an à me ipso loquar: qui à se ipso loquitur propriam
gloriam quærit, qui autē quærit gloriam eius qui
misit illum, hic verax est, & iniustitia in illo
non est. Secundò, antequam doctrina aliqua re-
cipiatur in Ecclesia Dei requiritur, vt conueniat

cū fide catholica: quæ sanè hoc dicit, vt vnū Deū
 in trinitate, & trinitatē in vnitare veneremus,
 nō confundētes personas, neq; substātiā separā-
 tes: vt in symbolo Athanasij habemus: sed ante-
 quā responsionē solidā quā petis, aggrediar. Qua-
 ratur (quæso) ab istis cōcionatoribus, quis nā sit ille
 Deus qui in Missa conficitur, & quomodo inter
 manus sacerdotis creetur, & carnaliter, & sub-
 stācialiter (sic enim ipsi loquuntur) se præbeat bo-
 nis & malis videndū, māducandū & adorandū,
 cū eū supra caput extollūt. Queramus inquā,
 queu Deum videant, Patrē ne an filiū an spi-
 ritū sanctū? non possunt dicere se videre Deū Pa-
 trē. nā ipse ait, Non videbit me homo, & vinct
 & alio loco, Deū nemo vidit vnquā: lucem enim
 habitat inaccessibleē, quem nemo hominū vidit,
 neque videre potest, vt enim immortalis est, ita
 & inuisibilis. Nec videt spiritum sanctū in sua
 Missa: quoniā spiritus nec carnē nec ossa habet,
 sicut dicūt Deū Missarū habere: Si igitur deum
 aliquē videant, filiū Dei videant necesse est: sed
 ultra inquirendū est, an videant eum inquātum
 Deum, an inquantum hominem. Non primum,
 quia inquantum Deus, non est factus, nec crea-
 tus, sed genitus. Deus autem quem se dicunt vi-
 dere in Missa factus est, (& si fas sit dicere) crea-

tus est ab ipso sacerdote, vt Papistæ testantur. Ergo ille deus non est Christus Dei filius, & secunda persona in diuinis, nec est etiam Christus homo, quia Christus in quantum homo est, non est factus ab homine: sed conceptus est ex purissimo sanguine virginis Mariæ. Hic autem deus quem vident in Missa, quotidie conficitur à sacerdote habente characterem bestia: Est enim character sacerdotis, potestas ordinis, siue potestas conficiendi verum corpus Christi, & ipsum Christum, vt testatur Gabriel Biel lect. 1. 2. f. Quæ quidem potestas confertur, secundum eundem, existenti in peccato mortali, & actu peccanti: nempe his qui propositum habent Missas celebrandi, pro viuis & mortuis in remissionem peccatorum. Illis tamen in hoc proposito existentibus, imprimitur character ille indelebilis, qui nulli peccato repugnat. Quantiūvis igitur sacerdotes sint blasphemi, impij, atque scelerati aut voluptatibus dediti, qualescūque, inquā, sint, manet tamen semper in eis potestas missandi & conficiendi corpus Christi. Addebat impudenter quidam gloriosus nebulo qui nuper Londini cōcionabatur quod minimus imò etiam pessimus inter omnes sacrificulos, maiore authoritatē haberet in

terris, quàm maximus sanctus existens in caelis.
 Et Gabriel ille Biel cõcludit suprà citatis locis eos
 grauissimè peccare & errare, qui dicunt sacerdo-
 tem in peccato mortali existentem non posse
 deum conficere. Ad probationem autem suæ
 cõclusionis, magistralem adducit rationem: quia
 potestas conficiendi corpus Christi, inquit, imò
 & ipsum Christum, non fundatur in gratia: nec
 præsupponit gratiam, sed fundatur in solo char-
 tere sacerdotali. Ideo hæreticus, vt ait ipse
 Scotus dist. 13. quæst. 2. quarti, potest corpus Chri-
 sti conficere & quodammodo creare.

PHILOTH.

Quomodo possunt hæretici corpus Christi cõ-
 ficere, cum verba consecrationis (vt vocant) effi-
 caciã habeant à fide? Accedit, inquit August.
 verbum ad elementum, & sit sacramentum: non
 quia dicitur, sed quia creditur. Præterea Hiero-
 nymus super Amos inquit, Odit Deus sacrificia
 hæreticorum, detestaturque foetorem eorum: ergo
 cum ipsi celebrant (eorum verbis vtor) nec ipse
 Deus filium mittit, nec Angelos vt intersint sa-
 crificio. Si autem non est hic cælestis missus, ibi
 nõ est Missa: ab hoc enim dicitur Missa, eò quod
 cælestis missus ad consecrandum, & viuifican-
 dum

dum corpus adueniat. Hæc Gabriel lectione 6.

THEODIDACT.

Ad primam obiectionem respondent, dicentes non requiri fidem iustificantem, quam Aug. fidem Christianam vocat, sed sufficit fides ecclesie Romanæ: quæ potest cum peccato mortali consistere: per quam demones etiam credunt & contremiscunt: hoc est, sufficit vt sacerdos intendat facere illud, quod Ecclesia Romana intendit.

PHILOTH.

Quid intendit (secundum eos loquar) Ecclesia Romana facere?

THEODIDACTVS.

Intendit nempe id facere quod Christus fecit.

PHILOTH.

Sed quid fecit Christus?

THEODIDACT.

Christus (inquiunt) accepit panem, gratias egit, fregit, & dedit discipulis suis dicens, Accipite & manducate, hoc est corpus meum: & hoc dicendo panem in corpus, & vinum in sanguinem transubstantiauit. hoc ergo intendit Ecclesia: scilicet vt fiat conuersio panis in corpus Christi per sacerdotis ministerium, & hoc est quod debet sacerdos intendere. Ad secundam verò obiectionem

dicunt in sacrificio hereticorum quedam esse que
 Deus odit, quedam que Deus non odit: videlicet
 characterē esse à Deo, & ideo Deum illum non
 odisse, &c. Atqui in eo summa cum impudētia
 blasphemant, cum character ille, id est potestas
 missificandi, & conficiendi corpus Christi non sit
 à Deo, sed sit character magna meretricis, de quo
 scribitur in Apocalypsi, Si quis adorauerit bestiam,
 & imaginē eius, & acceperit characterē bestie
 in fronte vel in manu sua, hic bibet de vino irę
 Dei. Suis imposturis ita demētantur totū orbem,
 vt eo redacti fuerint homines vt crederent sacer-
 dotes qualescūque sint, siue boni siue mali, siue cō-
 tinētes siue adulteri, cōficere posse nō solum Chri-
 stum ipsum aut corpus Christi: verū etiam creare,
 ita vt quidā ex eorū grege non erubuerit in hanc
 vocē prorūpere. O venerabilis sanctitas manuum,
 ó fœlix exercitium, ó verē mundi gaudium, cum
 christus tractat Christū, sacerdos Dei filiū. Quis
 vnquā audiuit talia, quis vidit similia? qui crea-
 uit me sine me, dedit (si fas est dicere) creare se,
 & qui creauit me sine me, creatur mediāte me.

PHILOTH.

Totus perhorresco audiēs hæc verborū porten-
 ta & tam horrēdas blasphemias cōtra Deū meū:
 totus

totus inquam, tremo & præ nimio dolore exclamare cogor cum Propheta, Dies tribulationis, dies blasphemiæ, dies hæc. Nunquid posteaquam figulus ex massa terræ fecerit vasculū terreum, conuertetur denuò vasculum illud, vt faciat factorem suum? Nos autem sumus in manu Dei omnes, sicut lutum in manu figuli: & ista vasa fictilia & futilia adeò proteruè insaniunt, vt audeāt dicere, se factorem suum facere, & creatore suum creare. Deus æterne & maxime, An inquam inter gentes audita fuit similis & tam horrenda blasphemia qualis hodie ab iis profertur?

THEODIDACT.

Verè iis illud Dauidicū Psal. 73. dici posset, Superbiacoriū qui te oderūt, ascēdit semper. Nō enim sufficit eis dicere se factore facere & creatore suū creare: verū etiam impudētissimo & spurcissimo ore dicere, si corpus Christi, imò ipsemet Christus absolute & simpliciter nūc desineret esse: ita vt nūc nō esset in celo, nec in terra, nec inesse reali, & substantiali, nec inesse sacramentali: & sacerdos ferens characterē bestiæ Missam celebraret, & hæc verba, Hoc est corpus meū, cum intentione cōsecrādi proferret super pane, illico (inquiūt) Christus de nouo inciperet esse sub sacramento

simpliciter & absolutè, & denuò produceretur; & verbum de nouo incarnaretur, sicut semel incarnatum est ex Maria virginis.

PHILOTH.

O monstra, ó portenta prorsus superantia blasphemias Sēnacherib regis Assyriorum! Quis unquam audiuit hominem posse Deum facere aut creare? Ad tam horribiles blasphemias contremisceret ipse diabolus, horreret infernus: sed quæ demum potestate dicunt se posse hæc efficere?

THEODIDACT.

Occulta quadam & incomprehensibili virtute, non illis insistente, sed assistente, ut ipsi dicunt. Quemadmodum malefici & incantatores quosdam effectus producere dicuntur, ut subducere lac vaccarum, atque huiusmodi agere naturali aliqua virtute occulta, siue bona siue mala assistente. Simili modo, inquit, accidit quæ sunt à sacerdote, nempe transsubstantiatio panis in corpus Christi, & vini in sanguinem.

PHILOTH.

Apta profectò comparatio, & conuenientes impurissimis labris lactucæ. Nam si occulta virtute hoc faciant, sibi assistente & non insistente: non multum mihi videtur illud differre ab incan-

incantatoribus & maleficis qui diabolum crystallo, aut annulo suis carminibus mancipant. Nam isti eodem prorsus modo paucis quidem verbis Christum euocant, & eum sub panis frustulo, quoties volunt, venire & illic latitare cogunt, donec ab illis comedatur, aut suspensus in templo à muribus vel à vermibus consumatur. Sed vtuntur quibusdam characteribus aut signis certis aut præscriptis verbis, vt solent incantatores & malefici?

THEODIDACT.

Omnino. vtuntur enim multis crucibus, nempe decem ante consecrationem (vt vocant) & decem post consecrationem.

PHITOTH'

Quibus verbis vtuntur? Incantatores sanè & venefici vti solent etiam sacræ Scripturæ verbis.

THEODIDACT.

Vtuntur & hi quibusdam verbis saluatoris nostri Iesu Christi, quibus vsus est in institutione sacrosanctæ suæ Coenæ. Christus (inquiunt) æternus Patris filius, verus & summus sacerdos seipsum in ara crucis, secundum assumptam nostræ mortalitatis substantiam, in humanæ redemptionis precium immolaturus, vt tãti mune-

vis iugis in nobis maneret memoria, ac pro nobis
 qui quotidie peccando labimur, quotidie mystici
 immolaretur, corpus suum in cibum, & sanguinem
 suum in potum, in nouissima cœna tradidit
 sub eucharistiæ sacramēto: dum accepto panem gra-
 tias egit, fregit, dedit discipulis suis dicens, Acci-
 pite & manducate, hoc est enim corpus meum,
 quod pro vobis tradetur: tradiditque eis potestatem
 similiter faciendi, cum subdidit, Hoc facite in
 mei commemorationem: & ut ostenderet hoc
 sacramentum in Ecclesia vsque ad finem per-
 māsurum in passionis suæ memoriam: adiunxit,
 Quotiescunque panem hunc māducaueritis, &
 calicem biberitis, mortē Domini annuntiabitis,
 donec veniat, nimirum ad iudicium.

PHITOTH'

Bona quidem verba, si ad veram Christi in-
 stitutionem referantur.

THEODIDACT.

Dicunt hæc verba: Hoc est corpus meum: ha-
 bere potestatem & virtutem conuersiuam sub-
 stantiæ panis in corpus Christi, & effectiue con-
 currere (vt causa sine qua non) qua possint cum
 suo canone iis verbis substantiam panis in corpus
 Christi conuertere, & ex substantia panis cor-
 pus Christi conficere.

PHILOTH.

Atqui si panis virtute verborū efficeretur corpus Christi, singulis diebus aliquid adderetur corpori Christi, quod prius nō erat: & sic semper au-
geretur, essetq; aliquid in Christi corpore quod nō
esset natum ex Virgine, quod prorsus absurdū est.

THEODIDACT.

Ex his sacra scripturae testimoniis & rationi-
bus efficax potest sumi hoc argumentum, quod
ne ipsi quidē aduersarij negare possunt: illud quod
est, & ita est, vt nunquā desinat esse, (vtar enim
eorū verbis) nullo hominis opere cōfici, aut forma-
ri potest: Christus & ipsum corpus Christi natu-
rale, quod natū est de Virgine, iandudū est & ita
est vt nūquā desinat esse. Christus enim, ait Paul.
Rom. 6. Resurgēs ex mortuis nō amplius moritur,
mors illi nō amplius dominatur, quod enim viu-
it Deo: nēpe ad gloriā Dei, cuius virtute reuo-
catus est ad vitam. Ergo corpus Christi naturale,
quod natū est ex Virgine nullo prorsus humano
opere confici denuō, aut formari potest. Præterea
quidquid est corruptibile, nō potest in substātiā
corporis Christi glorificati trāsire aut cōverti, pa-
nis est substātia corruptibilis, ergo substātia panis
nō potest in substātiā corporis Christi incorru-
pibilis & glorificati, transire aut mutari.

PHILOTH.

Agnosco hanc argumētandi rationem etiam aduersariis esse familiarem. itaque eam, sat scio, reuicere non poterunt.

THEODIDACT.

Falleris. Nam, vt iam sæpius dixi, genus hoc hominū adeò natura est controuersum, vt nunquam velit acquiescere ei quæ secundū pietatem est doctrinæ. sed quemadmodū Iamnes & Mābres restiterunt Mosi, ita hi resistunt uentati, ac videntur sese totos dæmoni & spiritui blasphemix deuouisse.

PHILOTH.

Ita omnino persuasum habeo vt dicis: verim istis omisus (oro) reuertamur ad illa verba transsubstantiatiua, quibus dicunt sacerdotes posse Deum illū nouum producere & conficere: quarumque ab eis, An illa verba à se habeant virtutem illam conuersuam, substantiæ panis in corpus Christi. An ab ordinatione, vnctione aut sacerdotali charactere hanc accipiant potestatem. Si dicunt vnctionem, ordinationē & characterem dare potestatem verbis, cōficiendi corpus Christi: sicut videtur dicere Durandus primo libro, quem Rationale diuinorum inscriptis Rubricis

rubrica de consecrationibus, ubi sic ait, Ma-
 nus sacerdotis ab episcopo inunguntur, ut agno-
 scat hoc sacramento, se per Spiritum sanctū vir-
 tutem suscipere & potētiam conficiendi corpus
 Christi. unde episcopus eos inungēs facta magna
 cruce ait, Consecrare & sanctificare digneris
 Domine, manus istas per istam vñtionem, &
 nostram benedictionem, ut quaecunque consecra-
 uerint, consecrentur, & quaecunque benedixe-
 rint, benedicantur. Tunc sequitur neminem pos-
 se, nec vnquam potuisse corpus Christi conficere,
 nisi prius vñctus fuerit ab aliquo episcopo, vel
 ab eius supraganeone. Et per consequens Petrus
 & Paulus qui nūquam fuerunt illa externa &
 superstitiosa vñtione peruncti, non potuerunt
 virtute eorum verborum, Hoc est enim corpus
 meum, verum corpus Christi conficere. Si verò
 dicant hæc verba habere virtutem conuersuam
 ab ipso Christo immediatè, quia virtute horum
 verborum (vt aiunt) Christus substantiam panis
 in corpus suum transubstātiavit, consequens erit,
 hæc verba esse æquè efficacia tantāque habere
 virtutem, siue à laicis, siue à sacerdotibus vñctis
 proferātur. Nam cum Christus diceret hæc ver-
 ba, Hoc est corpus meum, hoc facite in meam cō-

memorationē, distributo pane, porrecto poculo, nō
 solū pepigit fœdus cum Apostolis: verumetiam
 per hos cum omnibus fidelibus, qui per baptismū
 in societatem illius inserendi erant. Omnes ergo
 fideles alloquebatur, qui tunc, & futuri erant, pro
 quibus hoc corpus suum tradebat in mortem, ut
 per mortem aboleret eum qui habebat mortis im-
 perium: hoc est, diabolū: & liberos redderet eis,
 quicumque metu mortis per omnem vitam, seruitu-
 ti erant obnoxij.

THEODIDACT.

Bene dicis. Nam sicut Christus dedit potestatem
 credentibus in nomen eius, ut filij Dei fierēt.
 Sic omnes fideles reges fecit & sacerdotes. Di-
 lexit nos, inquit, Ioannes apoc. 1. & lauit nos a
 peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos
 Deo & Patri reges & sacerdotes. Idem con-
 firmat Apostolus Petrus primæ Epistolæ cap. 2.
 vos, inquit, estis regale sacerdotiū, genus electū,
 gens sancta, ut virtutes prædicetis illius, qui e te-
 nebris vos vocavit in admirabilem suam lucem,
 ut offeratis spirituales hostias acceptabiles Deo
 per Iesum Christū. Isti sunt sacerdotes quos Chri-
 stus summus sacerdos suo proprio sanguine con-
 secrauit.

Secrauit, & oleo letitiæ & gratia spiritus sancti perunxit. Confirmauit nos, inquit Paulus, 2. Cor. 1. Deus, qui & unxit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Quemadmodum igitur Christus verus & summus sacerdos, secundum ordinem Melchisedech, oleo non carnali & visibili, sed oleo letitiæ à Deo patre unctus est, vt testatur Apostolus ad Hebr. 1. Sic uncti sunt omnes Christi fideles, quos Christus constituit sacerdotes, non ad conficiendum corpus Christi, sed ad offerendū quotidie sacrificium eucharisticum, nempe corpora sua, hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, & rationalem: vel vt ait Oseas cap. 14. ad offerendū vitulos labiorum, id est, orationes & preces. Sic etiā loquitur Apost. Hebr. 13. Christus Iesus inquit, vt sacrificaret per proprium sanguinem populum suum, extra portam passus est. Exeamus igitur extra castra, opprobrium eius portantes, perque ipsum offeramus hostiam laudis. Hæc illa est oblatio munda, quam Malachias capite primo prædixit offerendam Domino in omni loco. Ab ortu solis inquit, vsque ad occasum, magnum est nomen meum, in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnū est nomē

meū in gētibus, dicit Dominus exercitū. Quem textū exponēs Tertullianus lib. 4. cōtra Marcionē Oblatio mūda, inquit, est simplex oratio procedēs de corde puro, conscientia bona & fide non ficta.

PHILOTH.

Instituūtne Christus in illa sua vltima cœna sacrificium propitiatorium, quod sacerdotes offerrent Deo patri, pro viuīs & mortuis.

THEODIDACT.

Vnicum est sacrificium propitiatorium Deo gratum, quod à nulla creatura, sed per solum Iesum Christum pontificem futurorum bonorum potuit semel Deo patri offerri, & non plures, ut Apostolus ait Hebr. 7. & 9. Talis enim decebat ut esset nobis pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & sublimior cælis ipsis. Omnis quidem sacerdos assistit quotidie sacra peragens, & easdē sepius offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata. Hic verò vna pro peccatis oblata victima, perpetuò sedet ad dexteram Dei: qua quidem vnica oblatione perfectos fecit eos, qui sanctificantur.

PHILOTH.

Hæc ex Epistola ad Hebræos petita, non libèter audiunt sacerdotes Papistici: idcirco est illis sus-

suspecta, ut dicunt, vellent enim in hac humani generis redemptione, Missam suam papisticam, auro, argēto, gemmis, & rebus preciosis ornatam, suas partes agere, & deum suum Maoꝝ in deum nouum & recētem, ad hanc humani generis redemptionē, & saluationē, aliquam bonā partem cōferre. Nec enim nesciūt, si hac doctrina de gratuita redēptione & saluatione per Christū locum obtineat in Ecclesia, actū esse de ipsorū nūdinationibus. Ne autem videantur hoc absque zelo legis & religionis facere, dicūt Dauidē & Salomonem plures sacerdotes, & leuitas in templo Dei instituisse, qui mane & vespere sacrificium Deo offerrent. Et ex eo itaque concludunt, decorum esse & honestum, ut etiam in noua lege plures ordinētur sacerdotes, qui matutinas & vespertas cantent in templis, & Missas celebrent pro viuis & defunctis.

T H E O D I D A C T.

In veteri lege plures quidem facti sunt sacerdotes, ne morte eorum desereretur ministerium. Christus autem eò quòd maneat in æternū, perpetuum habet sacerdotium, quod ad alium trāsire non potest. vnde & saluos omnino potest eos facere, qui per ipsum accedunt ad Deum.

Si Christus perpetuū habet sacerdotium, quod ad alium trāsferri non potest & solus apud Patrem intercedere possit: cur Deus diuersos statuit ministros in Ecclesia: primū apostolos, deinde Prophetas, tertio doctores, & alios Ecclesie ministros.

THEODIDACT.

'Paulus in epistola ad Ephes. cap. 4. ostēdit cur Deus diuersos in Ecclesia ordinarit ministros. Cū ascēdisset. Christus in altum, captiuā duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, & idē dedit quosdam quidē apostolos, alios verò prophetas, alios autē Euangelistas, alios pastores & doctores ad instaurationē sanctorū, ad complendū numerum electorū, in opus administrationis, ad dispensandū Dei verbū, ad edificationē corporis Christi, donec perueniamus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei. In hoc ergo constituuntur ministri Ecclesie, non ut sacrificia propitiatoria offerant, sed ut pro sacrificio uiuo propitiatorio, qui est Christus semel pro nobis in cruce oblatus, sine intermissione gratias agant Deo & Patri. unde Paulus Epist. 1. cap. 3. Corinth. dicit quod ipse & Apollo tantū ministri sint per quos crediderunt

diderunt: ipse plantauerit, alter rigauerit, Deus autem solus incrementum dederit, adeò vt neque qui plantat sit aliquid, neque qui rigat, sed vnus qui incrementum dat Deus.

PHILOTH.

Si Christus nullos elegit sacerdotes, qui corpus & sanguinem suum Deo Patri offerrent in remissionem peccatorum. vnde nobis quaeso, tot rasi sacrificuli, qui nihil aliud norunt præterquam Missare suum, & præterea Requiem, De profundis, quibus Plutoni manes commendant, dum aqua, quam benedictam vocant, se pulchra aspergunt.

THEODIDACT.

Cùm Ieroboam qui obtinuerat Regnũ in decem tribus Israelis, rationibus humanis nisus Regnũ seruare posse diffideret, si populus Deũ verũ coleret, & iuxta præceptũ Domini ter in anno in Ierusalẽ adoraturus ascēderet (dixit in corde suo, nisi bene consulero rebus meis, Regnum istud ad Iuda transibit: si populus iste ascenderit sacrificatum in Ierusalem occidẽt me) Erectis duobus vitulis, vno in Bethel, altero in Dan, populo persuasit non opus esse amplius proficisci in Ierusalem: sed dixit, Ecce dij tui Israel, qui te

eriperūt de terra Aegypti : quæ res tantam dedit occasionem idololatriæ, vt cum duo essent vituli in duobus terminis terræ positi, populus potius accederet ad remotiorem, quàm ad propinquiorem, siquidem qui in Dan habitabāt, ibant in Bethel, & qui in Bethel, currebant adoraturi vitulū qui erat in Dan. Quemadmodum adhuc nunc fit in Papismo, vbi Sancti proximiores & vicini nihili reputantur : qui verò in remotioribus locis colūtur, magno in precio habentur. Hic igitur vides impium Regem ad stabiliendū suum regnum, apertam instituisse idololatriam. Cum autē Leuitæ cultū illiusmodi idolis negassent, illis expulsis regno, fecit sacerdotes ex face populi, qui non erāt de tribu Leui, ob quod delictū domus Ieroboā euersa est ac funditus deleta. Hic imitatus est antichristus Romanus, cum videret se non posse tueri suum in belluas imperiū, si verus Dei cultus in Ecclesia maneret, & cœna dominica ad perpetuā memoriā mortis Christi, & redēptionis nobis per eundē partē diutius inter Christianos celebraretur. Decreuit illam cœnā dominicā prophanare, & de medio Ecclesiæ tollere: illiusque loco deū suū Maozin, nō in duobus tantum terminis terræ, sicut fecerat Ieroboā: sed per

per vniuersum orbē, in execrabili Missa adorandū cunctis mortalibus præbere, & abominationē desolationis, de qua est apud Danielē, in loco sancto statuere. Cū autē pij Ecclesiæ ministri & sancti Dei cōfessores nollēt huic idolo inservire, alius occisis, alius patria eiectis, cœpit etiā novos ex plebis sorde sordidissimos sacrificulos creare, quos vnxit more Aarónico, vt inservirēt Mao-
 2 in Missatico deo: quibus præcepit coronam in capite fieri, & barbam radi, vt hoc modo differ-
 rēt à sacerdotibus veteris Testamēti, quibus præceptū est Leuit. 19. ne tale quid faciant: atque has voluit ipsis esse notas impressas, vt soli mysteria dei noui curarent. & cæteros arcent, ne, vt ipsi dicunt, sanctum detur canibus, aut margaritæ proiciantur porcis.

PHILOTH.

O perditissimi nebulones! vocāt eos quos Christus proprio sanguine lauit & fecit reges & sacerdotes Deo & Patri, canes & porcos? quæ enim comparatio sancti hominis ad canem.

THEODIDACT.

Sic sanè vocant eos, cū ipsi sint canes impudētissimi, nesciētes saturitatē, sicut testatur Esaias 16. speculatores, inquit, cæci sunt omnes, canes

muti latrare non valentes: torpent, iacent, somno indulgent.

PHILOTH.

Decebat mendaces esse memores. Nunquid quidam eorum affirmant, pastores ouium his verbis super panem prolatis, corpus Christi consecuisse? tamen tales non erant vncti, nec ab aliquo supraganeone consecrati aut rasi.

THEODIDACTVS.

Hoc affirmat Durādus ille, rubrica de secreta & canone Missæ. & post eū Gabriel ille Bielect. 15. super eodē canone Missæ, vbi adducit rationē quare hæc verba, Hoc est corpus meū, quod pro vobis tradetur in remissionē peccatorū, debeāt proferri secretè. Fertur, inquit, quòd cū antiquitus publicè & alta voce Canon iste recitaretur: omnes penè per vsum, illū sciebāt & in vicis & plateis eum decātabāt. vnde cū quidā pastores illū canonē in agro cantarent, & panē super lapidem posuissent ad verborū horum prolationem panis conuersus est in carnē: ipsi verò diuino igne calitus missi percussi sunt: propter quod sancti patres statuerunt verba ista summissè debere murmurari, inhibētes sub pœna anathematis ne clarè proferātur, nisi à sacerdotibus super altare

altare & in Missa, cū vestibus sacris. Hæc Durādus, quē Gabrielus ἁγίου μαγιστρου appellat.

PHILOTH.

Si hæc verba tāta sint efficaciam, vt per ea isti ingeniosi alchymistæ possint substantiam panis in corpus Christi conuertere, imò nouum quendam Christum effingere, qui inter manus eorū incarnetur, sicut semel carnem sumpsit in utero Virginis: lubēter peterem ab eis an virtute verborum eorum quibus Deus oues & boues, ceterasque creaturas fecit, possint simili ratione oues & boues & cætera animalia producere.

THEODIDACT.

Quid narraſ? etiam si omnes suas vires applicent quoquot sunt in mundo sacrifici, ne pulicem quidem e purgatorio suis carminibus euocarent.

PHILOTH.

Mirum est eos posse Deum & hominē extēpore creare, nec tamē posse tam parū animalculū excitare: præsertim cū verba quibus Deus animalia produxit, tāta sint efficaciam, vt potuerint terrā in homines & aquā in pisces cōuertere. Dixit enim & facta sunt, mādauit & creata sunt.

THEODIDACT.

Ad hoc magistraliter respōdent, negantes consequentiā & dant instantiā à simili. Magi Pharaonis, inquit ille summus Magister lect. 45. potue

runt ranas & serpentes producere, non tamen cyniphes: sic ad propositū dicūt sacerdotes posse Deum & hominem cōficere: non autem pisces aut alia animalia.

PHILOTH.

Quī autem fiat, vt vtrūque non efficiant, nihil afferunt?

THEODIDACT.

Imò speciosissimam adducunt rationem: Deum scilicet pactum fecisse cum Ecclesia, vt quotiescunque protulerint hæc verba, Hoc est corpus meum, cum debita intentione, decenti loco, & cum habitu honesto: toties etiam corpus Christi, atque ipsum Christum Deum & hominem in ea existentia & substantia, qua natus est de Virgine, conficiant: vel alium, si opus sit, fabricent. Caterum de aliis creaturis fingendis nullam esse inter Deum & ipsos conuentionem.

PHILOTH.

Quæ, obsecro, cōuentio Christo & belial, quæ societas luci & tenebris? legimus quidē in Scriptura, Deum fecisse pactum cum hominibus, sed pijs: vt Noe, Abrahamo, & cum toto Israele suo: de pacto autem inito cum Papistis ad transubstantiandum panem in corpus Christi, nihil habemus

bemus in sacris literis: sed facilius crediderim eos pepigiſſe fœdus cum morte & inferno, quemadmodum de ijs, & eorum ſimilibus ſcripſit Iſaias xxviiij. capite.

DIALOGI TERTII

Summa.

Tertius dialogus continet quæſtionem illam nuper inuentam de tranſubſtantiatione & poteſtate conuertendi panem & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti: an ſcilicet Eccleſia potuerit hunc nouum articulum cõdere abſque verbo Dei, & ſtatuerẽ vt qui huic articulo non crediderint ſint ab Eccleſia reiiciendi & hæretici iudicandi. Præterea, an corpus Chriſti ſit in Miſſa Papiſtica adorandum, & quale ſit, & quàm abominandum coram Deo ſit illud papiſticum Miſſæ ſacrificium; qualis & quanta ſit differentia inter fidem Chriſtianam quæ pacatam & certam de æterna ſalute reddit hominum conſcientiam: & fidem Papiſticam, quàm Maoziſtæ dicunt ad cultum noui dei & ad intelligentiam myſteriorum eius eſſe omnino neceſſariam.

VDIREM nunc quidē perlibenter ab istis tran-
 substātiatoribus vnde pro-
 bent ad prolationē horum
 verborum, Hoc est corpus
 meū, Hic calix meus, &c.
 substātiā panis, & vini in corpus & sangui-
 nē Christi realiter & verē cōueri, atque vt ipsi
 loquuntur trāsubstātiari: hoc enim probare non
 possunt ex illo pacto diuino quod somniāt se iniis-
 se cū Deo, dereali Christi in Missa presentia: ne-
 que etiā in foedere illo, de quo diximus superius,
 vlla sit mētio de panis aut vini immutatione aut
 transsubstātiatione, quæ illis potissimū probanda
 erāt, si homines ad credendū huic nouo cōmento
 astringere voluissēt, quod ex diametro pugnat cū
 verbo Domini, ratione, sensūque cōmuni, ac de-
 terminationibus sanctorū patrū veteris Ecclesie.
 Quemadmodū satis ostendit archiepiscopus ille
 Cātuariēsis, in suo de istiusmodi monstris scripto.

THEODIDACT.

Audi probationē quæ est apud Gabrielem no-
 strū lect. 46. Nihil, inquit, debet Christianus ne-
 gare posse fieri diuina virtute & potentia, nisi
 quod per rationem deductā ex per se notis, possit

euidenter probari includere cōtradictionē. Sed panem & vinū & quantū ad materiā & quātum ad formā in veram substantiam corporis & sanguinis Christi cōverti, cōmutari, & transubstantiari, non includit contradictionem. Ergo diuina potentia, panis & vini substantia potest in substantiam corporis & sanguinis Christi conuerti, mutari & transubstantiari.

PHILOTH.

Omnia sunt possibilis credēti, modò illa fides nō hominū somnijs, sed solius Dei verbo nitatur. Præterea à posse ad esse nō valet cōsequētia. posset enim Dominus facile Regē aliquē excitare, qui Maozinitas mox vniuersos trucidaret, arasq; eorū subuerteret, similem Iehu filio Iosaphat, qui cultores Baal cunctos vno die interfecit, ipsoque Baal combusto ex ade eius fecit latrinas. Posset etiā vnico Angelo misso, vt tempore Sēnacherib factū est, horū blasphemias cōpescere: verū Deus, vt est mitis, neminē vult perire, & quanquā iustè posset omnes qui resistūt veritati perdere: tamen eos māsfuetudine sua ad resipiscētiā inuitat: nō valet igitur cōsequētia, Deus potest: ergo Deus vult.

THEODIDACT.

Destituti ratione humana & diuina, deuolūt ad authoritatē Romanæ Ecclesiæ, quā dicūt non posse vllō modo in fide aut moribus errare.

Mirum est hanc ecclesiã Romanã non posse errare in fide aut moribus : cum ecclesia illa, quæ per Mosen ex præceptis Domini regebatur, peccare potuerit, vt testatur Scriptura Leuit. 4.

THEODIDACT.

Atqui nulli magis errãt, quàm qui errare sibi non videntur. Nam vt testatur Sapiens, errant omnes qui operantur malum. Aula verò cardinalium & papisticorum episcoporum nihil aliud sunt, quàm sentina malorum. denique in palatio magni illius antistitis Romani omnium scelerum licentia patet. Errãt sanè maxime qui illum pontificem cum suis adulatoribus & diis carnalibus, volebã dicere cardinalibus, episcopis & abbatibus non posse errare in fide mentiuntur. nisi quis fortè ideo ipsos errare in fide & moribus posse neget, quia fictam aut nullam fidem habeant, ac perditissimis sint moribus. Confitentur quidem nosse Deum: ceterum factis negant, atque ea fide nihilo præstant Turcis, siue ipsis diabolis.

PHILOTH.

Quales quales sint, rogo vt eos audiamus, est enim Spiritus sanctus aliquando per malos & reprobos

reprobos opportuna verba loquutus. Pessimus erat Balaam & idololatra, tamen verè de Christo prophetavit. Philistinis autem diuini ipsorum quavis improbi, rectè cõsulerunt. Caiphaz etiam iniquissimus p̄t̄ifex vera de filio Dei vaticinatus est. Quis scit, an isti Romani pontifices & eorum consiliarij aliqui d'apportent boni?

THEODIDACT.

Multum potius mali: siquidem corda gerunt repleta veneno: ex cuius abundantia os loquitur. Attamen postquam libet audire sententiam Romanæ ecclesiæ de ista transubstantiatione: referam hîc nobis decretum summi concilij Lateranensis, in quo præsidebat Papa Innocētius tertius, quo nihil tamen erat nocētius, qui hanc sententiã sine vlllo testimonio Scripturæ (sicut solet Antichristus omnia pro sua libidine facere) protulit. Vna est, inquit, fidelium vniuersalis Ecclesiã, extra quam nullus omnino saluatur, in qua idem ipse Christus Iesus sacerdos est, & sacrificiũ, cuius corpus & sanguis in sacramẽto altaris sub speciebus panis & vini verè continetur, transubstantiatis, pane in corpus Christi, & vino in sanguinem diuina potestate. En tibi determinationem Romanæ Ecclesiæ, cuius auctoritas

tantū antecellit authoritatē sacre scripturæ, quā-
 tū authoritas summi pōtificis authoritatē cōcilij ge-
 neralis. Imò, vt inquit Gabriel, si nulla esset au-
 thoritas sacre scripturæ, tāta est Romanæ Eccle-
 siæ authoritas & cōsuetudinis eius hæcenus obser-
 uatæ, vt nemo illā sequēs possit errare. Quare de
 hoc articulo trās substantiationis nulli christiano li-
 cet dubitare, cū cōstet ipsum per vnigenitū Dei
 filium fuisse Apostolis reuelatum, & à principio
 expresse traditum, ex quo eucharistiæ sacramen-
 tū fuit à Domino nostro Iesu Christo institutum.

PHILOTH.

Vehemēter admiror Ecclesiā illā Romanā tā
 scurriliter cōfidentē fuisse: vt articulū illū qui ver-
 bo Dei, humane rationi & experiētiae repugnat,
 sine authoritate sacre scripturæ stabilire ausa fue-
 rit, cūctosque mortales ad assentiendum & cre-
 dendum huic articulo, sub poena peccati mortalit,
 hæresis aut cūtumaciæ, cogere. Poterātne veritas
 sacramenti eucharistiæ, & maiestas verbi Dei,
 integra inuiolatāq; seruari absq; trās substantiatione
 panis & vini?

THEODIDACT.

Potuit sanè. Nam ad veritatē sacramēti nihil
 aliud requiritur, quā veritas signi & signati: pa-
 nis autē substantiæ & vini cū suis accidentibus, & q;
 possunt & magis esse signū, quā sola accidentiā

quādoquidē substantia panis & vini cū suis speciebus nutrimentum est cōueniens humanae naturae, & non sola species: neq; enim panis aut vini species cōfirmant aut reficiunt hominē. Sed vt si panis materialis & substantialis, & naturale vinū, capiantur ab homine sano, nutriūt & recreāt corpus: Sic sacramentū corporis & sanguinis Domini, si à fidelibus & fide integris recipiatur, alit animam ad spem vitæ cælestis. Præterea panis vnus qui ex multis granis cōficitur, & vinum ex multis vuis, magis declarant eam vnitatē, qua in corpus Christi omnes inserimur, quàm solæ panis & vini qualitates. PHILOTH.

Spiritu profectò vertiginis ducuntur isti iniquissimæ mentis aselli: nec enim quis per spiritū Dei loquēs maledicit aut execratur, vt anathema, Iesum. Quemadmodum fecerunt ipsi in suo cōcilio Lateranēsi, cū eum falsitatis & mēdacij arguerūt & dānarūt. Christus enim dixit, Exiui à Patre & veni in mundū: iterū, relinquo mundū & vado ad Patrē. Pauperes semper habebitis vobiscū, me autē nō semper. In quibus locis loquebatur de presentia sua naturali, reali, & corporali, & substantiali. Sic interpretatur Augustinus tract. 50. in Ioann. Isti autem sancti

patres ibidem affirmariūt, ipsum Christū Deum
 & hominem, illum eūdem qui natus est de Vir-
 gine, & qui suspensus est in cruce, verè &
 realiter, naturaliter & substācialiter manere in
 hoc seculo, & quotidie in Missa papistica se vi-
 sibilem cunctis volentibus ostendere: & perpe-
 tuò in Ecclesia suspensum, aut in angulo aliquo
 inclusum manere. Ergo oportet alterum eorum
 esse mentitum, nempe generale concilium aut
 Christum, sed si concilium Romanum à spiritu
 sponsi sui decretum (vt isti dicunt) non potest
 errare, oportet igitur Christum errasse, & esse
 mētītum, qui in locis suprā citatis planè significa-
 uit se, quo ad corpus, à mundo absfuturum.

THEODIDACT.

Christus autem ascensurus ad Patrem dixit
 discipulis suis, Expedi vobis vt ego vadam, si
 enim non abiero, consolator ille non veniet ad
 vos. Si autem abiero mittam eum ad vos. Qua-
 propter cūm papistæ & Maozinitæ non cre-
 dunt Christum, præsentiam suam corporalem &
 naturalem ab hoc mundo subtraxisse, non potue-
 runt spiritum sanctum recipere, quo privati, quid
 mirum si adhuc in tenebris versantur, cum is so-
 lus mentes suo splendore illustret.

Philoth.

PHILOTH.

Sed ad solenne illud concilium Iateranense
revertamur. Quòd si iste articulus de transub-
stantiatione tum primò fuerit receptus in sym-
bolum cornutorum. Igitur ante illud conciliuni
licuit contrà credere, affirmare & docere, &
sententia tunc conclusæ contradicere.

THEODIDACT.

Hoc fatentur omnes Maoxinitæ, probantque
hac similitudine. Quemadmodù, inquiunt, in cõ-
cilio Niceno determinatù est Spiritù sanctum à
Patre & Filio procedere, cuius contrarium do-
cebant Græci, nec tamen propter hoc reputaban-
tur hæretici: quia antè non fuerat omnibus cer-
tum hoc esse verum. Sic etiam nouissimè in con-
cilio Basiliensi sessione 36. anno Domini. 1439.
determinata fuit hæc veritas, quòd beata & glo-
riosa virgo Maria peccato originali nūquam ob-
noxia fuerit: hoc tamè tunc non est factù verum
per Ecclesiæ determinationem, sed declaratum
est esse verum, quod prius (vt inquiunt) erat ve-
rum: sed id fuisse verum ex sufficienti authori-
tate nesciebatur, ideò antea oppositum sine culpa
& temeritate teneri & defendi potuit.

Hic rursus error est peior priore: nonne sufficiebat illis Romana Ecclesie procis, nouum Deum creasse, & ex substantia panis arte alchymistica conflasse: nisi etiam crearent nouam deam, quam titulo sanctitatis proponerent toti mundo adorandam, & tanquam reginam celi & terre, & hominum aduocatam inuocandam? Sunt ne isti fructus conciliorum generalium. Si tales sint fructus non miror equidem virum illum sanctum Gregorium Nanzianzenum dixisse, horum conciliorum nunquam se vidisse bonum exitum. Sed libenter peterem ab istis peritis consultoribus & ingeniosis artificibus nouorum deorum & deorum: An ipsi familiariores fuerunt Spiritui sancto, qui illis ista reuelauit noua fidei mysteria, a seculis in Deo abscondita: quam fuerunt illi sancti patres, episcopi & martyres qui ante eos Ecclesiam Romanam plusquam sexcentis annis pi-entissime rexerunt, nec studio, nec reuelatione ad cognitionem harum veritatum, quae in concilio Lateranensi & Basiliensi determinatae sunt, pertingere potuerunt.

Theodi-

Hoc non veretur affirmare, & scriptis mandare. In his est quidam Pighius impudentissimus canis quem, in quodam libro quem edidit pro defensione iurisdictionis & libertatis Romanæ ecclesiæ, non pudet eructare, Veterem Ecclesiam fuisse incultam, & rudem, multaque ignorasse, quæ postea fuerunt per Spiritum sanctum successoribus Romanis pontificibus reuelata. Itaque per incrementa temporum dicit creuisse scientiam patrum: quandoquidem veritates catholicæ, ut inquit, de die in diem magis & magis explicantur. Sicut ait David super senes intellexi: & eodē loco, Super omnes docentes me intellexi. Et Dominus Apostolis ait, Multa habeo vobis dicere quæ non potestis portare modo. Cum autem venerit spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Ita quoque, inquit, Ecclesia Romana à spiritu sponsi sui bene & diligenter edocta & informata, declaravit substantiam panis & vini transubstantiari in corpus & sanguinem Christi: nec hoc fecit sua voluntate, aut suo beneplacito aut sapientia, alioqui fides esset in sapientia hominum quæ stultitia est apud Deum.

PHILOTH.

Iustis igitur de causis videntur eorum constitutiones, quæ nullo sacræ Scripturæ testimonio nituntur. Ceterum ad alia pergamus. Quid obgæniunt sententiæ eorum, qui cum veræ panis & vini substantia verum sacramentum consistere: eamque veram institutionem Christi, sine ullo nouo fidei articulo de transubstantatione, esse censent?

THEODIDACT.

Hanc opinionem damnat Thomas Aquinas, doctor ille sanctus, cõmunique consensu Romani pontificis & cardinalium, in catalogum sanctorũ relatus, cuius doctrina reuelatione diuinitus facta ab ipso Christo personaliter cum eo loquente creditur approbata.

PHILOTH.

Fuitne Thomas Aquinas tã familiaris Christo, vt cum illo confabularetur.

THEODIDACT.

Quidni? Sicut enim Deus perfamiliariter loquebatur cum Mose facie ad faciem: Sic Christus (vt dicunt papistæ) confabulabatur cum Thoma Aquinate. Nam cum scripsisset encomium noui & recentis Dei Mozim, & laudes
quæ

quæ solent in honorem eius decantari in Eccle-
 sus papisticis, ipsa die (quam vocant) Sacramenti:
 ipse Dominus noster Iesus Christus fertur per-
 sonaliter illi apparuisse, atque ei dixisse, Bene
 scripsisti de me Thoma.

PHILOTH.

Has nugas qui populo persuadere conantur le-
 vissimi sunt homines, nec minus stolidi qui ipsis
 fidem adhibent. Sed quam habet causam Tho-
 mas qua ille damnat opinionem eorum, qui tran-
 substantiationem non admittunt?

THEODIDACT.

Damnat, quia putat eam scandalosam, incon-
 venientem, & hereticam. primò dicit eam scan-
 dalosam, quia tollit deo *Maozim* reverentiam de-
 bitam. deo *Maozim* inquit, contento in *Missæ* sa-
 crificio debetur adoratio, & cultus patriæ. Sed si
 remaneret substantia panis non deberet talis cul-
 tus illi exhiberi, esset enim occasio idololatriæ, pa-
 ne illic remanente: ob hanc causam cõcludit sub-
 stantiam panis non debere remanere. Secundo
 dicit esse inconuenientem, quia ex illa sequun-
 tur multa inconuenientia. nam si remaneret sub-
 stantia panis, sacerdos sumens eucharistiam non
 posset bis in die celebrare, & per consequens Ec-

clesia militans & dormiens (quo animas sui purgatorij intelligunt) priuaretur magna utilitate, quam consequitur ex frequenti Missarum celebratione. Tertiò, dicit illam opinionem esse hereticam, quia est cõtra veritatem Scripturæ: nempe contra verbum Christi sacramentum instituentis, & dicentis, *Hoc est enim corpus meum.* si enim substantia panis maneret, verius diceretur, *Hic est corpus meum, quàm hoc est corpus meum:* vel ut quidã ex doctioribus inter eos locuti sunt, *Hic est corpus meus.* Habes diui Aquinatis rationes, quibus improbat opinionem eorum, qui transubstantiari in sacramento, nec panem nec aquam docent.

PHILOTH.

O fortunatum doctorem talibus discipulis! Instituitne Christus hoc sacramentum eucharistiæ: vt in Missa corpus suum Deo offerretur, & à stultis & cæcis hominibus adoraretur?

THEODIDACT.

Minimè gentium: Sed hoc sacramentum corporis & sanguinis sui in vltima cœna, in qua tradebatur immolandus pro redemptione generis humani, instituit, vt tanti muneris & charitatis sempiterna in nobis maneret memoria, &

in sancta cōmunionē Ecclesiæ, sub symbolis panis
 & vini, memoria passionis & mortis eius reco-
 leretur, ac corpus & sanguis eius à fidelibus spi-
 ritualiter & per fidē verē ederetur & biberetur.
 Propterea accipiens panē postquā gratias egisset,
 fregit & dixit, Accipite & māducate. Nō in-
 quit, Offerte & adorete. vnde August. lib. 4. de
 Trinit. inquit, Quia Domini morte liberati su-
 mus, in edēdo & bibēdo panem & vinū carnem
 & sanguinē, quæ pro nobis oblata sunt represen-
 tamus. Idē cōfirmat etiā Pascaſius exponēs illud
 Qui māducat meā carnē, & bibit meū sangui-
 nē. Cū, inquit, māducatio & porio huius sacra-
 menti est vsus: hinc Christus volens discipulos
 suos fructus huius sacramēti fieri participes, post-
 quā corpus suum consecrauit, non sistebat in con-
 secratione, nec dedit discipulis suis vt ipsum ho-
 norificē cōseruarent: sed dedit vt in vsū suū
 sumerent, dicēs, Accipite & manducate. Hæc
 Pascaſius: ex quibus verbis patet sacramentū in
 hoc à Christo fuisse institutū, vt māducaretur nō
 adoraretur. Præterea quod clamāt sacrificiū Ec-
 clesiæ priuatā iri magna vtilitate, quam conse-
 quitur ex frequenti Missatione. Reclē quidē fa-
 ciūt, quòd ipsi Gnatonici, quorū animus semper

est in patinis, tam strenuè pro aris & focis pugnent.

PHILOTH.

Profecto illud Missæ sacrificium mihi videtur mendax, vanum & frustraneum & nullius utilitatis.

THEODIDACTVS.

Nullius planè: nisi quod ventres pigros & porcos saginet: sed accedit ad hæc summa idololatria & abominatio crudelis illius sacrificij, quod hominum commentis stabilitum, nec ullis testimonijs Scripturæ probatum, Christi institutionem omnino peruertit: & Coenam dominicam prophanat, eiusque memoriã extinguat, quod facile mihi foret probare & ratione & auctoritate: nisi hæc omnibus satis nota essent.

PHILOTH.

Verè igitur ad hoc Missæ sacrificium & ceteras caeremonias friuolas: utpote aquam, quã vocant benedictam & mille alias prestigias, referri possit, quod Isaiæ primo & Ieremiæ septimo capite, dicitur de sacrificijs Iudeorum quæ ex fide non fiebãt, ac proinde ingrata erant & odiosa Domino.

Theodi-

THEODIDACT.

Nihil verius: adde quod ista nugæ papisticæ quibus in suis templis vtuntur, non solum suo fructu carent, sed cum magno animarū, quod miserimum est, dispendio fiunt. nam cum plerique ea lingua vtantur, vt nec ipsi sese met, nec ipsos populus intelligat: quæ ibi potest esse mutua fidei edificatio? quæ tamē vt 1. Cor. 14. docet Paulus in omni piorum conuentu spectanda est. Ceterum vix me contineo à risu cum mente completor ipsorum histrionicas gesticulationes, quibus miserum populum decipiunt. Nam cum soli sacrificuli & crustulum sacrum & agnum deuorant, & poculum funditus exhauserint, lingentes digitos suos, accedūt cornu altaris, pecuniāque à populo, qui nec panem nec carnem nec vinum degustauit, exigunt. Quis non contunderet hostibus hospitem publicū, qui cuiquam sumptus, quos non fecisset, persolvere tamen iuberet?

PHILOTH.

Graphicè hos Missatores & ministros noui Milius Dei Maozim descripsisti, & eos aptis coloribus depinxisti, ne Apelles quidem, credo, ipse melius ad viuum depinxisset.

Non solum sunt iis viciis obnoxij, sed pluries à
 Deo sunt in sacris scripturis maledicti. Nã scri-
 ptum est Deut. 27. Maledictus qui facit errare
 cæcū in itinere, & dicet omnis populus, Amen.
 Isti autē cū cæci sint & duces cæcorū, non solum
 errant, sed alios in errorem adducunt, & ita fit,
 vt cū cæcus cæco dux est, ambo in foveam ca-
 dant: his etiam minatur Isaias? Væ qui dicitis
 malum bonum, & bonum malum: ponentes lu-
 cem tenebras, & tenebras lucem, amarum dulce,
 & dulce amarum. Nam in tantam rabiem &
 amentiam delapsi sunt, vt nullum Deum curent
 præter deum Maozim, deum, inquã Missarum,
 quem Antichristus contempto vero Deo, apud
 suos auro, argento, & rebus preciosis coli vult, vt
 omittã blasphemias Bielis nostri, qui effrenata
 audacia Cœnã Domini præ Missa cõtemnit, quã
 supra omnia quæ diuina sunt extollit nebulo. Au-
 disne quàm verè de istis supra locutus sit Isaias,
 qui Missam qua nulla maior est abominatio, tan-
 ti faciunt: in qua planè meritum Christi, sanguis
 noui testamenti polluitur, Christus denuò cruci-
 figitur, & spiritus gratiæ contumelia afficitur?
 Philoth.

PHILOTH.

Cōstat satis, istos maledictos homines, qui tam prophana de Deo, ipsiusque Evangelio eructant ac euomunt, poculo aureo meretricis Babylonicae pleno abominationibus & immunditia libidinis suae, planè esse ebrios.

THEODIDACT.

Rectè iudicasti, adeò vt nec mens nec pedes eorū suum officium faciant. nam cū viam perditionis ingrediantur, nec possunt, nec volunt ad rectā viam redire.

PHILOTH.

Si paulisper edormiuisissent crapulam, rogarem vos, quid respōdeant ad absurda, quæ sequūtur ex hoc nono articulo de transubstantiatione.

THEODIDACT.

Respōdent unica & breui solutione, dicētes intellectum cuiuslibet articuli fidei in vniuersali traditū, ad illū sensum specialiter esse limitādum cui verus est: non curandū, an sequātur plura inueniētia, necne. Cū autē huius propositionis, Hoc est corpus meū, intellectus sit verus, dicēdo quod panis conuertitur in corpus Christi, & non remaneat cum corpore Christi, remanentibus solis speciebus: quisque suum intellectum (inquiunt) aptiū offerre debet in obsequium fidei huius articuli, & sateri Deum posse plura facere quā primus intelligere.

PHILOTH.

Quid audio? hactenus iudicarunt eos hereticos, qui dicerent solam fidem ad iustificationem hominis sufficere, & nunc videntur velle canere palinodiam.

THEODIDACT.

Nequaquam. cum enim fidem nominant non loquuntur de ea fide, quam Paulus plurimis locis celebrat, per quam iustificamur absque operibus, & iustificati pacem habemus ad Deum per Iesum Christum.

PHILOTH.

Non arbitror tamen aliam esse fidem, quæ hominem interiori planè confirmet, & certum de salute sua reddat.

THEODIDACT.

Verum quidem est, sed negant hominem debere esse certum de sua salute: imò dicunt presumptuosum esse credere certò, se esse in gratia, aut de numero electorum, aut saluandorum. clamatque Gabriel lect. 8. sufficere certitudinem moralem quæ excludit scientiam & firmam fidem de inexistenti peccato, & vacillationem & dubitationem compatitur secum: humilitatis argumentum esse putant, hominem de sua salute semper

semper dubitare. Nā beatus homo qui semper est
 pauidus: & Ecclesiast. 5. de propitiato peccato
 noli esse sine metu. & alio loco, Nescit homo an
 amore aut odio dignus sit, multosque alios scriptu-
 re locos allegāt, vt ostendāt hominem semper de-
 bere de sua salute dubitare. Quod verū est, si ho-
 mo seipsum in seipso tātum cōsideret. Tunc enim
 non solum debet de sua salute dubitare, sed debet
 esse certus de sua damnatione: quia in se nihil
 aliud reperit nisi peccatū, iram Dei, & aeternam
 maledictionē. Si verò seipsum cōsideret in Chri-
 sto quem in baptisate induit, cui per fidem in-
 corporatus est, qui factus est illi à Deo sapientia,
 iustitia, sanctificatio, & redemptio, cuius merita
 facta sunt illi per fidē propria, tunc non poterit de
 sua salute dubitare. Sed dicet cum Paulo Rom. 8.
 Si Deus pro nobis, quis contra nos: qui proprio fi-
 lio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum.
 neque enim quisquam nos diueller à dilectione
 Dei, qua nos in Christo Iesu diligit, neque mors
 neque vita, neque principatus, neque potesta-
 tes, &c. neque vlla etiam creatura. Hæc est fi-
 dei certitudo quam operatur in nobis Spiritus
 sanctus, testimonium perhibens spiritui nostro,
 quod simus filij Dei, cohæredes Christi. Hæc au-

te fides non finit hominem de sua salute incertum esse: sed ipsa quæ sola ad vitam ducit, ac per dilectionem operatur, vt docet idem Gal. 5. quam donum Dei esse testatur in sua ad Ephesios Epistola, ne quis, inquit, gloriëtur. Proinde Papiſtæ & Maoxinitæ, homines gloriæ auidissimi meritò ab hac excluduntur: digni qui semper de gratia Dei, quã peruersè respiciunt, & de salute sua dubitènt: adeo vt desperatione perciti laqueo aut aliqua tragica morte hac luce sese priuent. Atque hi sunt fructus doctrinæ quam aut Parisus, aut Louanij, aut Oxonia, aut in Italiæ academiis de certitudine salutis & fidei didicerunt.

PHILOTH.

Quam igitur fidem somniant illi?

THEODIDACT.

Fidem inanem, otiosam, fictam, reprobam, mortuam, & diabolicam, quæ non nititur verbo Dei, sed authoritate Romanæ Ecclesiæ, & determinationibus concilij generalis Latronensis, habiti sub Innocentio tertio: quem secuti Thomas Aquinas & alij aduersarij veritatis, dixerunt, ad firmandũ cor syncerum eam sufficere. Sic enim

enim determinavit Gabriel, lect. 29. in suo canone Missæ. exponens illud, Et omnium circumstantium, quorum fides cognita est, & nota deuotio. Requiritur, inquit, fides, scilicet vt credatur post consecrationis verba, corpus Christi verum, quod natum est de Virgine, quod passum est in cruce, quod sepultum est in lapide, quod resurrexit tertia die, quod ascendit in calos, sedetque ad dexteram Patris, vnde venturus est iudicare viuos & mortuos, cum capillis, unguibus, & barba, in sua naturali subsistentia, realiter, naturaliter, substantialiter sub speciebus panis & vini contineri. Hæc est fides catholica ecclesiæ Romanæ, & generalis concilij Lateranensis, quam nisi quisque integram inuiolatamque seruauerit, nullo iudicio habito flamma aut ferro sine vlla venia interficiendus erit.

DIALOGI

QUARTI

Summa.

Quartus dialogus continet controuersiam il-
 lam quæ est inter papistas quæstionarios de
 quantitate materiæ transubstantiandæ: An sci-
 licet Papisticus sacerdos ferens characterem be-
 stiæ, possit omnem materiã panis vini & præsen-
 tem transubstantiare & in verum corpus & san-
 guinem Christi conuertere: & de absurdis quæ
 sequuntur ex illa opinione: propter quæ magi-
 stratus fidelis, ad quem iure diuino pertinet ve-
 rum Dei cultum promouere, suamque provin-
 ciam quam nactus est, à malis hominibus purga-
 re, meritò deberet tales trãsustantiatores & no-
 uorum deorum factores à suis ditionibus expel-
 lere, & suam Spartam à talibus inutilibus terræ
 ponderibus exonerare.

PHILOTHEVS.

HESTERNO nostro colloquio satis intellexi quanta sit inter fidem Papisticam & Evangelicam dissimilitudo, ac nunc demum scio, quænam desideretur fides ad cultum noui dei *Maozim*, ad intelligentiam mysteriorum eius: non illa quidem quæ iustificat, sed qua etiam dæmones credunt & contremiscunt, quæ non fundatur in verbo Dei, sed in authoritate generalis concilij Lateranensis. Oritur porro alia difficultas non cõtemnenda, de quantitate materiæ transubstantiandæ. Vtrum scilicet sacerdos bene unctus & rasus, coronam habens in capite, ferensque in fronte aut in manu characterem bestię, possit quacunque materiam panis & vini consecrare, & eam in verum corpus Christi & verum sanguinem cõuertere, mutare & transubstantiare.

THEODIDACT.

In hac questione non bene cõueniunt magistri illi Sorbonici, Louanienses, Oxonienses, primi sacellani *Maozim*, ac professores spinosæ & litigiosæ theologiæ. Nam qui inter eos sunt vere-

cundiores dicunt sacerdotem non posse consecrare materiam panis & vini nisi in determinata quantitate: in tanta scilicet quanta cedere debet in usum fidelium: cuius rationem assignant ex libris Hugonis de sancto Victore, qui inquit, Sacramentum irritum reputatur si contra intentionem celebretur instituentis: intentio autem instituentis sacramentum, nempe Christi: & propter usum fidelium, ut scilicet utantur ipso ad perfectum gratiæ & ad consolationem animarum. igitur si minister intendat consecrare tantum panis, quantum necesse est ad usum fidelium, verum est sacramentum, sed si metas quantitatis transfiliat sacerdos, errat à mente instituentis & se ridiculum reddit. Hæc est vna opinio magistrorum nostrorum, quæ est aliquo modo tollerabilis si cum altera cõferatur, quã doctõr sanctus Thomas affert, reiiciens priorẽ, quòd dignitatem ministrorum noui dei & meretricis Babylonicæ authoritatem non satis extollat. substituit igitur hanc, Quòd sacerdos debite ordinatus potest panẽ & vinũ in tantã quantitatẽ consecrare, & in corpus & sanguinẽ Christi conuertere vel transsubstantiare, quantã potest habere presentẽ: cuius ratio est, quia cõcurrẽtib; omnibus, quæ sunt de necessitate sacramẽti, est verũ sacramentum:

sed pane, non refert quanto, vel quo numero presente, si ipsū intēdat sacerdos cōsecrare, & proferrat verba ad hoc à Christo instituta, iam cōcurrūt omnia quæ pertinent, & quæ absolute requiruntur ad hoc sacramētum. Ergo verè cōficit. Notanter autē dicitur, quātocunque pane presente: quia panē absentē etiā exiguæ quantitatis consecrare nō potest. Hinc sacerdos aut episcopus in Ecclesia non potest consecrare panes existētes in foro. cum enim formæ verborū cōsecrationis contineant in se pronomē demonstratiuum, ad veritatē requiritur presentia rei consecranda: hætenus doctor sanctus. PHILOTH.

O mōstra opinionum. Quod si vera predicaret doctor sãctus, digni essent sacrificuli qui omnibus ciuitatibus & regionibus eiicerētur, vt venefici. Nã si in potestate cuiuslibet sacerdotis esset, quos cūque panes presentes in corpus Christi cōsecrare, & substātiā panis in substātiā veri & naturalis corporis Christi cōuertere, & ad eundē modū omne vinū: tunc possit perdere & alolere alimentū totius ciuitatis, aut vniuersæ alicuius prouinciæ homines, fame & inedia extinguere. Nã nutrimentū fit per cōersionē substātiæ susceptæ, in naturā aliti. Si autem sacerdos protulerit verba (quæ vocāt) sacramēntalia super vniuerso pane & vino

existentibus in aliqua ciuitate, nulla illic remanebit panis & vini substantia, quia virtute consecrationis (vt nugantur) tota panis & vini substantia esset in corpus & sanguinē Christi conuersa & transubstantiata: quæ quidem substantia corporis & sanguinis Christi, non potest conuer-
ti in substantiā naturalis corporis aliti, cū sit ci-
bus spiritualis animæ, non corporalis. Itaque ne-
cesse esset omnes illius ciuitatis miserè interire.

THEODIDACT.

Regum & magistratus officium est è pro-
uincia istos nefarios homines exterminare, iudi-
cium & iustitiam facere, omnem idololatriam
abolēdo, & verum Dei cultum promouendo. Ad
quod eos piè exhortatur Regius Propheta Dauid
Psalmo secūdo, Nunc, inquit, Reges sapite, eru-
dimini iudices terræ, &c. Aliter seruit rex Deo
inquantum rex, & aliter inquantum homo: vt
homo, seruit Deo diuinis præceptis obediendo, vt
rex, seruit Deo diuinum cultum promouēdo: vn-
de subditur à Dauide ibidem, Osculamini filium
Dei, id est, Osculo manūū testamini vos filium
Dei habere pro Rege, amplectimini filium toto
mentis affectu & subditi estote illi, ne irascatur,
& pereatis de via iusta, cū breui exarserit fu-
ror

vor eius. beati omnes qui sperant in eum: id est,
 qui fiduciam suam collocant in Christum, salutem
 ab eo expectantes, quam certò sunt consequuturi.
 Videmus etiam quèadmodum regè Iuda Hie-
 remias 22. cap. admoneat sui officii, ei perpetuam
 promittens foelicitatè, quandiu ius exercebit vt
 decet: viduas, pupillos, aduenas, hospites & pau-
 peres proteget, atque ita foederis Domini memor
 viuet. quòd si oblitus eius contrà faciat, minatur
 summam totius Iudææ vastitatem, & calamita-
 tem populi inauditam. Vtinam reges, magistra-
 tus, & qui hoc tēpore sunt principes, hæc etiam
 considerarent: expenderentque quid tandem fu-
 turum sit illis, nisi diligenter, & ex animo suo
 fungantur officio. O si dignitatem & maiesta-
 tem sui officij intelligerent, eamque virtutibus
 & solerti diligentia ornarent! Ipsi sunt dii: sic
 enim eos plurimis locis nominat Scriptura: vica-
 rij Dei in terris: non autem isti Sodomitæ Pon-
 tifices. neque est vllus cardinalis aut cornutus
 episcopus, qui sui status diuinum habeat testi-
 monium, aut qui cum minimi non dicam Regis
 sed iudicis dignitate sit comparadus. Nam apud
 Dauidem Psal. 81. Iudices אלהים dicuntur, quòd
 rectè iudicando & ius suum cuique tribuendo,

vices Dei suppleant: & ibidem, Dixi dii estis
 & omnes filij excelsi, quasi diceret si fungimini
 vestro munere, vt decet, Dei officium facitis.
 Vnde Iosaphat constituens iudices per vrbes Iu-
 da, ita eos adhortatus est, Videte quid agatis, non
 enim hominũ, sed Dei iudiciũ exercetis. Et Pau-
 lus Rom. 13. ostendẽs omnem magistratũ & su-
 periorẽ potestatem à Deo esse, dicit, quòd qui magi-
 stratui resistit, cõstitutioni diuinæ resistat. nã Re-
 ges & Principes immediatè sunt vicarij, vt ita
 dicã, Christi: non autem Papa, qui tantum Pater
 est patriæ Sodomiticæ. Officiũ itaque magistra-
 tuum, regũ & principũ est, gloriã solius Dei ex-
 tollere, omnemque idololatriam abicere, blasphe-
 mias & iniquitates reprimere. Quare & istos
 veneficos, de quibus diximus, qui sua cõtatione
 totas etiam regiones inficiunt, & sacrificos quos
 semper vexat auri sacra fames, abigere in exiliũ,
 & ad Cimmerios vsque relegare deberent. idque
 exẽplo Iosifæ, qui extinctã tum verã religionẽ in-
 lucẽ produxit, dirutis omnibus prophanis delubris
 cum suis idolis. Hũc sibi imitandũ proponere de-
 berent nostri reges: & alios, quales fuerunt Iosa-
 saphat & Ezechias pijs reges, qui ob verũ cultum
 Dei in Iudæa restitutũ, & abolitã per eos idolo-
 latriã atque bene ex preceptis Domini admini-

Strata rempublica, magna sibi laude & eternum no-
 me pepererunt, quod satis nobis declarant passim sa-
 cra biblia & maxime 2. lib. Paral. in quibus præ-
 clara ipsorum gesta, & quam grati Deo fuerint æ-
 plissimè ostenditur. Horum vestigia secutus est
 Henricus 8. Angliæ rex, dum excelsa, lucos, mo-
 nasteria destruxit, ipsaque idola, quorum in istius-
 modi antris maxima est copia, deturbavit, & viam
 ad euangelium predicandum parauit. est enim interitus
 vnius, ortus alterius, ex tenebris lux orta est, de-
 vastatio monasteriorum, & monachatus abolitio,
 est veluti cõpendiaria ad restitutionem veræ pieta-
 tis via. neque enim sunt maiores veritati hostes,
 quam superstitiosa illa soboles monachorum ac mo-
 nacharum. Patris verò reliquias persequi cœperat
 præstantior & ingenio & virtute Eduardus 6.
 qui admodum iuuenis idolorum delubra, quæ pater
 integra reliquerat penitus debebat: quæ in cultu
 Dei imperfecta erant & manca, complebat atque
 integra restituebat, pulsus omnibus trãsubstitiatio-
 nibus: sed præmatura morte abreptus: quia ingra-
 tus mundus tanto viro non fuit dignus: ac, quod
 de Iosia etiam in 4. lib. Regum legimus, abstulit
 eum Dominus ne calamitatem & defectionem à fide,
 quæ mortem eius secuta est videret: atque in utroque
 vita breuis magni Dei perspicitur esse beneficium.

Recte dixit sapientissimus ille Solomon beata terra cuius rex nobilis est & sapiens. Nam rex sapiens sedens in solio iudicij dissipat omne malū intuitu suo: principatus verò insulsus perdit populum suum. Precemur ergo Dominum nostrum Iesum Christum regem regum & Dominum dominātium (in cuius manu sunt corda & consilia regum terræ) vt dignetur reges & magistratus Christianos spiritu suo regere & gubernare, ne à foelici cursu Euangelij eos deflectere sinat: sed nomen Dei magis ac magis propagare studeant, vt hoc modo ignorantes doceantur: alieni adhuc à fide in viam reducantur: conatus reproborum hominum, ac contumacium reprimantur. Soli autem Deo gloria & honos, qui debetur, tribuatur.

D I A L O G I
Q V I N T I

Summa.

Dialogus quintus continet alteram quæstionem, an licuerit sacerdotibus Papisticis for-

mæ sacramentorum aliquid addere aut minuere per rationes quas allegāt, vt populo persuadeant sibi hoc licere facere, quemadmodū ausi sunt temerariè laicos, quos vocant, vano quodam prætextu à cōmunionē vtriusque speciei excludere.

PHILOTHEVS.

NON possum satis mirari, quòd dicāt Sophistæ Christus certa verborū prolatione substantiam panis & vini in substantiam proprij corporis & sanguinis sui transubstātiā esse. Nam si hoc verum ipsis videtur, quomodo nefarij nebulones audent formam consecrandi, qua Christus vsus est (vt aiunt) immutare & aliquid de suo ad illā formā addere, & plebeios à cōmunionē vtriusque speciei prohibere: cū ipse Dominus tam grauitè cōminatus sit iis, qui aliquid vel addunt vel detrahūt Scripturæ. Nō addetis, inquit, Deut. 12. ad verbum meum quod loquor vobis, neque auferetis ab eo. Itē, Quod præcipio tibi hoc tantū facito, nec addas quicquam nec minuas. Et Solomō in prouerbijs, dicit sermonem Dei esse scutum iis qui eo nituntur, nec ad-

iiciendum quicquam sermonibus eius: ne nos redarguat & mendaces inueniamur.

THEODIDACT.

Dubitant scholastici an Christus cōsecrauerit aliquo sensibili signo, an certorum verborum prolatione, an sola virtute & potestate. Quidam dicunt Christum sola virtute absque verborum prolatione consecrasse. Huic opinioni videtur fauere Innocētius, insignis ille Papa, & quidā Franciscus Maronis franciscanus. Alij dicūt eum cōsecrasse quadā benedictione secreta, nobis ignota, per quā facta est transubstātiatio. Est & tertia opinio, & illa quidē probabilis: quōd Christus cōsecrauerit acceptum panem, posteaquam gratias egit & fregit, dicendo, Accipite & manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur in remissionē peccatorū, hoc facite in meam cōmemorationem, & similiter accipiens calicem postquam coenauit, hunc cōsecrauit dicendo, Hic est sanguis meus noui testamenti, vel vt ait Lucas, Hic est calix, nouum testamētū in meo sanguine, qui pro vobis & pro multis effunderetur in remissionem peccatorum. Si autem his verbis Christus consecrauit: nulli dubium est, quin Maoxinitæ per arrogātiā qua inflati sunt, ad verbum

bū Domini, prout volūt, quiduis adiūxerint & abstulerint: proinde vt mēdaces sunt redarguendi, & plagis quæ recēsentur in Apocalypsis capite vltimo puniendi. Primo addiderūt (ENIM) ad formam consecrationis panis, aliāque multa quæ Christus addiderat, omiserunt & trancarūt: deinde addiderūt ad formam consecrationis vini. non enim vtuntur forma præscripta nobis in Euangelio. Imò dubitant an sacerdos vtens illa forma ab Euangelistis tradita verè consecraret: magis videtur, inquiunt, quod forma verborum quā obseruat Ecclesia, quæ tamen in nullo Euangelistarū reperitur: scilicet, *Hic est enim calix noui & eterni testamenti, mysteriū fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionē peccatorum: fuerit tradita à Domino: quā illa quæ posita est in Euangelio, quæ postea scripta est, & variata secundum translationum diuersitatem, neque ipsi Euangelista (inquiunt) in forma verborum conueniunt: vsus autem & ritus Romanæ Ecclesiæ formam in canone positam certissimam facit, etiamsi in Scriptura non inueniatur, propter magnam authoritatē consuetudinis ipsius Ecclesiæ: hæc Gabriel.*

PHILOTH.

*Dicunt additionem illam & diminutionem factā ad formam consecrationis panis, non care-
re mysterio, neque ibi quicquā factum sine ma-
gnis causis.*

THEODIADCT.

*Si quas tamen vsquam audisti recitari ratio-
nes, enarra obsecro.*

PHILOTH.

*Audiui his diebus Londini ad crucem sancti
Pauli, quendam concionatorem, in signem papi-
stam & pertinacem Maozinitā, qui in sua con-
tione de dignitate sacerdotū agebat, quos dignita-
te & sanctitate virgini Mariæ equales fecerat:
ac mysterium huius additionis & diminutionis
tractabat. primā autem hanc rationem adduce-
bat, quòd quemadmodum verum corpus Christi
quinque verbis concipiebatur & formabatur in
utero virgini Mariæ: his nēpe, FIAT MI-
HI SĒCVNDVM VERBVM
TVVM, totidem etiam verbis corpus Chri-
sti deberet in sacramento formari. Nam Sacer-
dote recitante hæc verba, Hoc est enim corpus
meum: substantia panis (aiebat) in verum cor-
pus Christi transubstantiatur, & verum cor-
pus*

pus Christi inter manus Sacerdotis formatur, creatur, conficitur & incarnatur, sicut ad quinque verba Virginis, eternum Dei Verbum fuit incarnatum. Addebat secundam comparationem, Sicut beata Virgo sanctificata fuit antequam Christus in utero eius conciperetur, sic oportet sacerdotes consecrari, ungi & sanctificari, antequam corpus Christi conficere & ministri dei Maxime fieri possint. adduxit tum etiam hanc collationem, Quemadmodum beata Virgo Maria postquam peperit Christum, eum pannis inuoluit, in praeseptio collocavit, & adoravit: sic sacerdotes postquam confecerunt, & consecrarunt corpus Christi, aut de nouo crearunt ipsum Christum, eum imponunt paruo paruo in altari, & quem confecerunt, ac de nouo crearunt, adorant. itaque concludebat in mysterio, dignitate & sanctitate sacerdotes esse pares ipsi Virgini Mariae, imò maiores: quia ipsa semel tantum Christum concepit, ipsi autem quotidie eum conficiunt & subinde creant.

THEODIDACT.

Magno Ecclesiae malo experimur hodie, nullis unquam temporibus magis licuisse audacia pro sapientia uti, quam hoc nostro calamitoso seculo.

quapropter vehementer metuo, mi Philothee, ne
 quemadmodum Heuam decepit astutia sua ser-
 pens: isti quoque matæologi potius quàm Theo-
 logi anilibus istis concionibus, ac fabulis plausi-
 bilibus multorum fidelium animos corrumpan, & à
 simplicitate Evangelica suis neniis ad supersti-
 tiones pelliciant. Quocirca necesse est errores, fa-
 bulas & imposturas istorum Maoritarum in
 lucem proferre, & refellere ipsorum ineptias. Pri-
 mum quod dicunt Mariam quinque verbis Chri-
 stum in utero concepisse, nullum habet fundamentum
 in sacris literis, quod ad Hebraismum (quo ipsa vir-
 go utebatur idiomate) ubi tantum sunt tria ver-
 ba: deinde cum dicunt Mariam fuisse virginem
 Deo acceptam, antequam in eius utero formaretur:
 credimus. Sed eos esse virgines vel Deo ac-
 ceptos, negamus: nisi forsitan dici velint virgi-
 nes, quo modo nomen Virginis falso sibi vendi-
 cant impudentissimæ meretrices. Sunt enim isti
 sacerdotes Maorim homines impurissimi, quouis
 lenone spurciores, qui diurna nocturnaque manu
 scorta versant. Vide, quæso, quantum absint à
 puritate virginis Mariæ. Nec mirum est si de-
 beant vngi, priusquam utantur munere sacer-
 dotali

dotali. Nam plerique eorum ita cōficiūtur morbo Hispanico, ut nisi inungeretur oleo, & unguentis non ab episcopo aut suffraganeone consecratis: sed arte medicorum aut chirurgorum compositis, omnino in suis sordibus putrescerent, & frustatim ipsorum membra in terram putrefacta deciderent. cuius rei fidelissimus testis est ille tuus concionator Londinensis, qui cū hanc concionem haberet, adhuc ex illo morbo claudicabat: nomen ipsius honoris gratia subdicebo, quod tamen lippis, ut aiunt, & tonsoribus, ac præsertim meretricibus notum est. postremò quod dicunt se in hoc esse similes Mariæ: quia sicut ipsa quem pepererat posteaquam pannis implicuisset, & in præsepe posuisset, adoravit: sic & ipsi Deum quem fecerunt, repositum in altari adorant. Fateor quidem: sed non est Christus quem Maria adorabat, parua illa panis & vini partiūcula, quæ falsò affirmant virtute suæ consecrationis in substantiam corporis & sanguinis Christi esse transubstantiatam. Eadem prorsus impudentiā nititur vulgus à cōmunicatione, quæ fieri debet sub utraque specie, arcere. olim, inquit, quæstio illa, An populus fidelis participaturus eucharistiam,

teneatur eam sumere sub vtraque specie, poterat esse dubia: Sed nunc post determinationem concilij Constantiensis, quod mentiri aut errare nullo pacto potest, dicere cōmunionem sub vtraque specie esse de necessitate salutis (vt loquitur Gabriel) omnibus fidelibus: est hæresis ibidem publicè condemnata: & ideo superfluum esset nunc velle ad probationem oppositæ veritatis multum niti, cum omni probatione maior sit authoritas Romanæ ecclesiæ: in cuius fidei obsequium intellectum nostrū captiuare tenemur, omni postposita inquisitione. Nam eius determinationibus credere iubemur, & eas discutere prohibemur. Hæc est Maozinitica oratio.

PHILOTH.

Si hæresis est, affirmare cōmunionem sub vtraque specie esse necessariam ad salutē: ergo Christus & Paulus, ex sententia concilij Constantiensis, sunt hæretici. Nam & Christus in Euangelio hoc posuit, & Paulus in suis epistolis idem confirmat.

THEODIDACT.

Ad hoc respondent (vtar eorum verbis) cōmunionē sub vtraque specie non esse præceptam à Christo, nec à Paulo generatim omnibus fide-

bus, & indispensabiliter. Nam quamuis apostoli
 & ceteri fideles communicauerint sub utraque
 specie, tamen sic communicarunt propter factum
 Christi, non propter eius præceptum, quasi ad hoc
 de necessitate salutis fuerint obligati. Non enim
 factum Christi obligatione, ait Gabriel, semper
 inducit ad similiter faciendum. Præterea si ri-
 tus ille cõmunicationis sub utraque specie, fuerit
 in primitiua Ecclesia generaliter & vniuersali-
 ter obseruatus: Ecclesia tamen nunc ad eum ritum
 seruandum minimè deuincta est: sed rationabiliter
 & laudabiliter ab huiusmodi obseruatione potuit
 cessare propter diuersa pericula, quæ multiplicato
 fidelium numero contigerunt, & ita cessasse cre-
 ditur, & usus cõmunicandi sub una tantum spe-
 cie panis ad laicos & sacerdotes non celebrantes
 introductus: & taliter à cunctis Christi fide-
 libus obseruatur per totam Ecclesiam occidenta-
 lem, exceptis paucis hæreticis & schismaticis, qui
 se ab huiusmodi obseruantia subtrahunt in perdi-
 tionem & damnationem animarum suarum. ma-
 ximè dū frequētant huiusmodi cõmunionem sub
 utraque specie, tanquam necessariam ad salutem
 contra generales Ecclesiæ dererminationes, fa-
 ctas in nouissimis conciliis, Cõstantiensi & Ba-

siliensi. *Hactenus Biel lect. 84.*

PHILOTH.

Ingens sanè est impudentia & frãciscanulo digna, dicere cõmunicationem panis & vini simul fuisse admissam in Ecclesiam ex solo Christi facto, & non ex præcepto. neque enim Christus tantum calicem porrexit: sed instituit vt Apostoli sic in posterum facerent. Præcipientis autem verba sunt, Bibite ex hoc calice omnes, & Paulus sic factum esse cõmemorat, vt pro certo instituto commendet: & diligenter notãda particula vniuersalis, Omnes: quæ est apud Matth. cap. 26. quæ satis docet neminem fidelium cuiuscunque ordinis vel gentis sit, excludendum esse: vt scurræ plebeios contra Domini præceptum à calice arcent. Præterea mirum est Christum illa pericula futura, multiplicato fidelium numero, non præuidisse, nec Paulum de huiusmodi periculis cogitasse: sed dicant, quæso, quanam sint illa pericula, & causæ: ob quas fas sit Ecclesiæ, institutionem Christi mutare, & in eius præcepto (vt garriunt) dispensare?

Theodi-

Causas quāplurimas adducit Gerson cancellarius Parisiensis in tractatu quem edidit in concilio Constantiensi. Prima est, vt euitetur periculum distillationis & effusionis sanguinis Christi, qui non nisi cū magna cautela & prouidē est tractandus propter fluidam speciem vini, quæ facile possit effundi, præsertim in tanta multitudine communicantium: cū ad communionem persæpe conueniant homines tremuli, barbati, infirmi, mulieres ornatæ peplis, quæ satis prouidē sanguinem sumere non possunt. Si enim pepla mulierum, inquit Gabriel, aut barbæ virorum Christi sanguine madescerent, ignibus cremenda essent. Quam poenitentiam tales mulieres, & viri barbati, non sine molestia, murmure ac contradictione susciperent aut ferrent. Rationabiliter igitur & cautē ordinauit Ecclesia, cōmunionem sub specie panis tantū debere percipi, quoad laicos, vt irreuerentia & periculum tale euitetur. Secunda causa quam allegant, est periculū quod foret in cōseruatione speciei vini pro infirmis, pro quibus, vt aiunt, semper debet esse parata eucharistia: periculū autem esset in cōseruādo ne verteretur in acetum, & ita desineret

esse sacramentum: deinde periculum esset, ne congelaretur in hyeme, & ne bibiones & muscae generarentur in aestate, quantuncumque vas obstrueretur, & ita redderetur ad sumendum abominabile. Præterea periculum esset deserendi ad loca remotiora, ubi cadere posset sacerdos, siue eques, siue pedes. Ne, credo equidem, si curio ebrius sit, quod ferè semper accidit, & pedibus eat, illi præ violentia non faciant suum officium, aut si in equum ascendat, non audiat equus habenas: atque ita sanguis Christi per plateas dispergatur: quod quantum esset nefas facile iudicare potes. Tertia causa quam allegant est, ut tollerentur errores, qui ex communicatione utriusque speciei orti sunt, aut oriri potuerunt. credere enim poterat communis populus ex tali communione, non tantum esse sub una specie quantum sub duabus. Præterea hic ritus debuit cessare ad tollendum errorem, quod communio sub utraque specie sit omnibus ad salutem necessaria: ad horum & similium errorum extirpationem Ecclesia, inquit Gerson, cum summa laude deseruit præfatum modum communicandi sub utraque specie. Quauis multis annis precedentibus ritus sub utraque specie fuerit obseruatus.

Philoth.

PHILOTH.

*Arguunt ebrietatem istorum interiorem hæ
nugæ vel deliramenta potius: nam si plebeiis non
licitū sit cōmunicare sub vtraque specie propter
barbæ periculum: nec idem eadem ratione Chri-
sto, ipsiusque Apostolis licuisset.*

THEODIDACT.

*Verūm hos discretos fuisse dicunt, qui pericu-
lum hoc vitare possent.*

PHILOTH.

*Prouidos saltem ex plebe aut discretos (quæ
eorum est latinitas) admittere deberent.*

THEODIDACT.

*Hoc inquit esset nimis seditiosum in Ec-
clesia, aliquibus sub vtraque specie sacramentum
præbere, non item aliis. Nullus enim vellet in-
discretus aut incautus haberi.*

PHILOTH.

*Iudicat igitur Pontifex suos sacrificulos, vt
certè sunt, ineptos & improuidos, quos nisi raso
vertice & barba, sub vtraque specie sinit cōmu-
nicare, quod tamen cardinalibus & Romanis
episcopis, quos prudentiores iudicat, etiam barba-
tis permittit. Quod verò causantur de periculo fri-
goris in hyeme, & caloris in æstate, ridiculum est.*

Nam si eorum Deus Maozim verus Deus esset facile se à frigore & bibionibus ac muscis turberetur. Præterea si talis est Christus in sacramento, qualis est in sua naturali, vt aiunt, subsistentia: sanguis qui in venis est non possit distillare, nisi id magna vi fieret, vt si corpus eius perforaretur aut vulneretur: sed qui resurrexit à mortuis non potest iterum mori. ergo neque perforari aut vulnerari, & per consequens non potest sanguis eius effundi. Est igitur friuolum quod dicitur alteram partem sacramenti non absq; ratione & laude magna vulgo esse ademptam, propter periculum distillationis aut effusionis sanguinis Christi.

THEODIDACT.

Christum talem esse in sacramento qualis est in sua naturali subsistentia, apertissimè fatentur. Nam dicunt ad prolationem verborum quibus vtuntur in consecratione vini, non tantum sanguinem Christi incipere esse sub speciebus vini, sed & corpus Christi cum anima, excellentissimâque deitate: denique totum Christum perfectum Deum, perfectum hominem, secundum eandem naturam, partes & proprietates naturarum, sicut verè & realiter continetur in sua substantia naturali. Non est igitur sanguis Christi

Christi extra venas corporis & extra corpus modo fluido, ad similitudinem qua species vini in calice fluit. Talis est enim habitudo Christi sub sacramento, qualis est in sua existentia naturali (excepta sola locali circumscriptione) quæ etiam Christo in sacramento conuenire potest, absoluta & diuina potestate. Itaque sanguis in sacramento non est extra venas, & ita nec extra corpus. Quapropter qualiscunque liquor, siue aqua, siue vinum post consecrationem mittatur in calicem, non consecratur, nec in sanguinem conuertitur. Nam tale vinum non potest sanguinem Christi contingere, aut ei commisceri: quia non est ibi modo fluido, sicut species: sed intra venas, quæ semper mediabunt inter vinum de nouo infusum & sanguinem Christi in venis inclusum. Et ita contingere non potest sanguinem, sicut nec contingit sanguinem hominis, si corpori hominis superfundatur. Habes dogma Gabrielis. Idem confirmat Innocentius papa, de quo antè locuti sumus.

PHILOTH.

Isti homines profecto prorsus insaniunt, quod se suo ingulent gladio. Nã si sanguis Christi (ut ipsi aiunt) inest venis corporis Christi glorificati,

sicut inerat in sua naturali subsistentia : falsum esse sequitur, quod ipsi tam pertinaciter affirmant, Christum in ultima sua cœna dedisse discipulis verum suum corpus naturale in cibum, & verum sanguinem suum naturalem in potum. Nam si sanguis Christi non continetur, ut liquor, in calice, sed in venis corporis ipsius gloriosi: quomodo potuit Christus dare sanguinem suum naturalem in potum? potus enim non significat materiam solidam, sed fluidam. Deinde maximum nascitur absurdum, quod quilibet sacerdos bis quotidie deuoret verum corpus Christi naturale, & bibat eius sanguinem naturalem. Nam cum edunt corpus Christi verum, comedunt illud integrum, cum ossibus, carne, capite & capillis, totoque sanguine, & cum cæteris partibus, ut loquitur Gabriel lect. 24. integralibus. iterum postquam sub specie panis integrum & verum corpus cum sanguine abligurierint: restat calix sumendus, id est sanguis Christi sub specie vini: at sanguis separari à corpore non potest nec è venis elici post resurrectionem. Bis igitur die corpus Domini deuorent necesse est: O crudele genus hominum, sic nec rapaces lupi, nec turpes vrsi in homines ferocirent, nec quæcumque minor (ut ait ille) nobilitate

tate fera est. Sed nunc finem sermoni faciamus
ea lege ut cras, quæ reliquæ sunt, difficultates ex-
plices.

THEODIDACT.

*Faciam id quidē non inuitus, modò me Do-
minus hac nocte seruet incolumem.*

D I A L O G I

S E X T I

Summa.

Sextus dialogus cōtinet quæstionem quæ mo-
uetur inter Sophistas. An scilicet, Christus in
cœna comederit corpus suum proprium & na-
turale. Et an Apostoli, & ipsa virgo Maria idem
corpus comederint: Si verò idem corpus come-
derint, an illud comederint mortale vel immor-
tale, passibile vel impassibile. Si autem immorta-
le aut impassibile cōmederint, quale nobis nunc
cōmunicetur, vnde generantur vermes: & quid
comedatur à muribus quando Sacramētum ro-
dunt: declaraturque cōuenientia Romani pon-
tificis cum Nabugodonozore, qui in fornacem
ardentem iusserat mitti omnes, qui nolent sta-
tuam quam fecerat auream adorare.

NON dubito, mi Theodidacte, quin velis promissis hesternis stare: qua fiducia fretus pergo etiã difficultatem, qua oritur ex nouo fidei articulo de transubstantiatione, tibi discutiendam proponere. An scilicet, ipse Christus & eius Apostoli, aut ipsa virgo Maria in ipsa vltima coena, vel post resurrectionem comederint ipsum verum corpus Christi reale & naturale, quod sumpsit à Virgine.

THEODIDACT.

Rem arduam & questionem difficilem postulasti, ad quam magistri nostri Sorbonici, & doctores Oxonienses, qui carent duplici spiritu Eliæ, vix possunt respondere. Quidam enim verecundiores, nec habentes in verbo Domini quod ad hanc questionem respondeant, dicunt, Christum in coena corpus & sanguinem suum discipulis suis tradidisse, non tamen ipsum sumpsisse. nihil enim (aiunt) de factis aut dictis Christi debet

debet affirmari, quòd authoritate sacrae scripturae non traditur. Oxonienses verò, matæologi confidentes, omni pudore remoto, non intelligentes quæ loquãtur, neque de quibus, aut quæ statuant, dicunt, Christum in ultima coena cum suis discipulis corpus suum proprium in manibus suis primò accepisse, fregisse, manducasse, Apostolis dedisse, & dentibus fregisse, & sanguinem suum proprium potasse, deinde suis discipulis tradidisse: quia Christus (inquiunt) cœpit facere & docere, ut est Act. 1. hoc quoque probant carminibus, Rex sedet in coena turba cinctus duodena, se tenet in manibus, se cibatur ipse cibus.

PHILOTH.

O detestandam insanorum hominum phrenesin! quid hoc dicto absurdius fingi possit? nihil est tam præter naturam, quàm si lupus edat lupinam, vel canis caninã. Præterea Lex non sinit ullum sanguinem sumi, nedum hominis: quapropter verisimile non est, Christum qui non venerat solvere Legem, sed adimplere: cõtra Legem egisse, in sumptu nihil est diuisum à seipso: sed sumptum, diuisum est à sumente: ergo si Christus seipsum sumpsit

& comedit, à seipso diuisus est, &c. Item, se
 Christus seipsum comedit in cœna. quæro vtrum
 comederit seipsum sacramentaliter tantum, an
 spiritualiter. Non autem spiritualiter, quia spi-
 ritualis sumptio sacramenti, est incorporatio: di-
 cente Domino, Qui manducat meam carnem,
 & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego
 in illo. Incorporatio autem ponit distinctionem
 incorporati, & eius cui incorporatur. Ergo Chri-
 stus non potuit seipsum spiritualiter comedere:
 quia sibi ipsi incorporari non potuit, qui sibi ipsi
 semper idem fuit.

THEODIDACT.

Doctores illi & vanitatis amatores, non vi-
 dētes quis sit finis institutionis huius sacramen-
 ti, dicunt Christum seipsum in cœna sumpsisse sa-
 cramentaliter tantum, sicut & Iudas. Alij ve-
 rò qui habentur prudentiores, dicunt quòd nec sa-
 cramentaliter nec spiritualiter seipsum sumpsit,
 sed aliquo modo nobis ignoto & occulto pro sua
 voluntate.

PHILOTH.

Quid aiunt beatam virginem Mariam in hoc
 sacramento sumpsisse? nam illam post Christi re-
 surrectionem cum Apostolis cœnam Domini-
 cam

cam celebrasse constat. Act. 2.

THEODIDACT.

Dicunt eam quoque corpus naturale filij sui, in hoc sacramento accepisse, dentibus illud confregisse & attriuisse. Hæc est enim fides Romanæ Ecclesiæ, quam coactus est Berengarius coram Papa Nicolao publicè confiteri: nempe verum corpus Christi reale & naturale, quod natum est ex Virgine, verè manibus sacerdotum tractari, frangi & dentibus fidelium atteri. Igitur si Maria virgo sacramentum suscepit iuxta fidem Romanæ Ecclesiæ: comedit verum corpus Christi, quod conceptum ex purissimo eius sanguine nouem mensibus in suo utero portauit.

PHILOTH.

Ad hanc vocem totus tremo, horreoque. nam si Agar ancilla Abrahe noluit videre filium suum mori inedia & siti. & illa apud Solomonem mater maluit integrum infantem suum tradi alteri, quàm medium in partes diuidi: quæ admodum Rex decreuerat. Quomodo potuit illa terrima virgo Maria corpus illud proprium & naturale filij sui, quod nouem mensibus gestauerat in utero, comedere ac propriis dentibus atte-

H.

vere? Quid autem de discipulis dicunt? an etiam illi corpus Domini integrum cum carne, ossibus comederunt: atque eam præceptori suo gratiam retulerunt?

THEODIDACT.

Sic aiunt isti æstro perciti sacrilegi.

PHILOTH.

Si naturale corpus Christi comederunt, illud idem & consumpserunt. (Nam hoc sacramentum sicut testantur Pascasius & Biel, duo insignes papistæ per usum manducationis transit & consumitur) Quomodo igitur illud naturale corpus quòd iam comestum erat & digestum, potuit postea capi, ligari, flagellari & occidi? Præterea si comederunt corpus Christi naturale: quæro, an comederint corpus mortale aut immortale, passibile vel impassibile, ut ipsorum utar phrasibus.

THEODIDACT.

Tam acutè & ingeniose disputas, ut nostri doctores Sorbonistæ & Oxonienses, vix sciant quid debeant tuis obiectionibus respondere. Nam venerabilis ille Hugo de sancto victore, de hac quæstione loquens: quemadmodum omnia secreta magis veneranda quàm discutienda cæset: simplicitati etiã fidei hoc sufficere putat, si dicimus, Tale dedit,

dedit, quale voluit, & rursus, Quale dedit ipse nouit: ideoque tale dedit quale voluit, quia omnipotens erat, & potuit omne quod voluit: itaque nouit quale dedit, quia sapientia erat, & non potuit ignorare quod fecit. Propterea leuius se ab hac questione absoluit & fortasse tutius in semetipso subsistit, qui non dicit, Mortale dedit, ne videatur dicere contra sacramenti dignitatem: nec dicit, Immortale dedit, ne aestimetur credere contra eam, quæ in Christo ante resurrectionem fuit, mortalis corporis veritatem. propter hoc fortasse melius est, ut neutrum definire presumamus, quamuis tamen credatur quod alterum fuerit. Habes verba Hugonis.

P H I L O T H.

Hoc non est magistraliter respondere, nam licet Christus dederit tale quale voluerit, & quale voluit ipse nouit, nescitur tamen quale dare voluerit. mortale an immortale.

T H E O D I D A C T.

Qui sunt audaciores in hac causa, & quæcunque noctu & in tenebris somniant non ventur in lucem proferre & palam docere, dicunt Christum in cœna tale corpus Apostolis suis dedisse quale tunc habebat, nempe

H. ii.

mortale & passibile: nunc autē sumi à nobis immortale, & impassibile, nec tamen maiorem habere efficaciam, sicut nec maiorem potentiam.

PHILOTH.

Si nunc est immortale, impassibile, incorruptibile, unde gignuntur vermes? Fatentur enim inter ipsos præcipui, vermes in illa sua eucharistia nasci: oportet ergo eos nasci, aut ex substantia panis, aut ex substantia corporis Christi. Non possunt autem ex substantia panis generari, quia secundum eos, nulla post consecrationem manet panis substantia: nec possunt generari ex substantia corporis Christi, quoniam sic de eius resurrectione vaticinatus est Psaltes, quòd caro eius non viderit corruptionem, quare mendacium esset manifestum, dicere inde vermes progigni. Ad hoc quæro, si nunc sub speciebus panis sit corpus Christi immortale & impassibile: quid comedamus, quando sacramentum rodit?

THEODIDACT.

Ad primam questionem obiiciunt magistri nostri hanc conditionem. Si per putrefactionem species sacramentales sic alterantur aut corrumpantur, ut inde vermes gignantur, tunc vermes illi immediate, & de nouo à Deo producuntur.

Philoth.

PHILOTH.

Quasi verò Deus vermes creet à quibus comedatur filius suus unicè dilectus, què ab Angelis custodiri & gestari ipsorum manibus iussit, ne, vt est in Psalmo 91. ad lapidem pes eius impingat: illa est plaga quam Deus imponit tyrānis & superbis hominibus, vt Antiocho, Herodi, quos à vermibus consumi voluit. Quid si contingat deum Maoxim sic corrumpi à vermibus, vt sumi non possit sine nausea & summo fastidio, quid tūi deo illi fiet?

THEODIDACT.

Innocentius tertius, & Durandus Vulcano (vt dignus est) tradendum censent & honorificè in sacris reliquiis seruandum.

PHILOTH.

O ingratum populum! qui Deum à quo tanta beneficia accepit (is enim eos fecit terrarum dominos, reddidit pingues & nitidos bene curata cute, vestes byssinas & purpureas dedit) tara indignis modis tractet. Iudæi quidem posteaquam Christum crucifixerunt, eum de cruce deposuerunt, & honorificè sepelierūt. Papiſtæ verò eum quem dicūt & credūt esse verum Deum, in synagogis suis suspendunt, & tandiu ibi suspensum

in pixide relinquunt, donec putrescat: tandem cum eius aspectū amplius ferre non possunt, eum cōcremant: o nephandum scelus! Sed si Deus ille Maozim quem colunt, & quotidie conficiunt esset verus Deus, hoc impune non facerent.

THEODIDACT.

Rectè conclusisti, nam Deus qui Ioachim regē Iuda sepultura a fini sepeliri voluit quòd volumina Hieremiæ cōbussisset, vt habemus Hier. 36. vt qui propheticos libros igne cremauerat, is aestu solis & gelu noctis vreretur: nulla ratione permetteret se tam indignè ab istis tractari: neque etiam inultum ferent, qui sacra volumina etiamnum hodie temere in ignem coniiciunt.

PHILOTH.

Ad secundam quæstionem nempe si corpus Christi quod in templo reseruatur & suspenditur, sit impassibile, immortale, & incorruptibile: quid comedatur à muribus?

THEODIDACT.

Hæc est vna ex difficilioribus quæstionibus quam magistri nostri tractant in schola sorbonica Parisius & quæstionibus quodlibeticis Louanij, ad quam quidem quæstionem quidam satis modestè & pie respōdent, nepe corpus Christi

sti, nec à malis hominibus, nec à brutis animalibus posse comedi. Sed quamprimum labiis peccatoris, aut bruti animalis tangitur, tam citò euolat & desinit corpus Christi esse sub speciebus. Sed Aquinas ille hanc opinionem ut ineptam reiicit & è contrario asserit verum corpus Christi sub speciebus panis & vini manere cum à mure comeditur, & in ventrem ipsius muris descendere: ibidè que manere donec species corrumpantur. Non enim statim ut in ventrem species traiciuntur, in aliud conuertuntur inquit Thomas: sed adhuc possunt de ventre animalis extrahi, & in usum hominis venire.

PHILOTH.

Odiosa profectò piis auribus est ea vox, quòd verum corpus Christi in ventre muris esse, & mox extrahi, & ad usum hominis venire possit: meus sanè animus à tali cœna abhorret. Atqui si corpus Christi maneret in vètre muris vsque ad completam digestionem & plenam specierum alterationem: ex istorum sententia, qui diuinum cultum sacramento attribuunt, corpus Christi in ventre muris adorandum esset.

THEODIDACT.

Audi quaeso, verba Gabrielis lect. 84. ad hanc cōtrouersiam, vbi sic ait. Ante sumptionem, corpus Christi à sumente est adorandum, & post sumptionem gratiarū actionibus est vacandum. Vbicunque tamen creditur esse corpus Christi, siue in ventre viri, siue in ventre mulieris, siue in ventre muris, siue in ventre porci, illic est venerandum, adorandum intus in corde & spiritu, licet non exterius in opere.

PHILOTH.

Narrat idem nugo. lect. 34. vt ex te quondam intellexi, propter certam dissensionem inter Græcos & Latinos de azymis panibus, quòd à quibusdam ob id iudaizare dicerentur, decretum fuisse in Ecclesia, ne amplius coena Dominica celebraretur azymo, sed fermentato pane, quousque cessaret ille error. Quod si tum sacrificus consecrasset magnum panem, & ipso dormiente, dum suū pro defunctis Memēto, tacitè murmurāt, canis aliquis panem accepisset & deuorasset: tum si Thomæ & Gabrieli credimus, in ventre canis, non secus quàm muris aut porci, adorāndus fuisset Christus, sed cum his nugis nihil sit absurdius: facile possunt Christiani cognoscere Missam papisticam

pisticam & sacrificium illud transubstantiatorium esse inuentum diaboli.

T H E O D I D A C T.

Sic est: verum non desunt nunc qui volunt fideles, & pios homines ad Missaticam illam abominationem, & execranda idololatriam vi cogere. nam quemadmodum apud Daniele cap. 3. scius ille rex Nabuchodonozor ad sonitum instrumentorum musicorum iusserat omnes flexis genibus statuam, quam fecerat, auream adorare, & qui non faceret in fornacem ignis conici: Sic Antichristus hodie Romanus, Nabuchodonozore longe scuior, ad pulsationem parui tintinnabuli cum sacerdos supra caput sacrum illud crustulum eleuat, cunctos mortales vult prosterni, & nescio quibus anserinis sibilis honorem exhiberi deo illi panaceo, & quicumque non statim in genua prociderit, eo quo dixi modo, indicta causa ad ignis supplicium, aut si quod est crudelius protrahatur. Habes edictum Papæ quod confirmari iussit communi omnium Regum & Imperatorum voce, quibus tanquam diaboli mancipiis vitur, ut quicumque non fuerit audiens dicto, tanquam hereticus damnetur & comburatur.

Proh Phalarismum crudelissimum! sed credo Phalaris cum hoc collatus antichristo, miris erit.

THEODIDACT.

Debiles in fide quãdoque labũtur & cadunt, statuãmq; & deum transubstantiatum adorant, qui verò fortiores sunt, & in fide stabiles (quorum gratia Dei, iam per vniuersum orbem sunt plurimi) illi non mouentur vllis poenis aut minis, neque vitæ periculum impedit ipsos, quominus perficiant cursum suum cum gaudio & ministerium quod acceperunt à Domino Iesu ad testificandum Euangelium gratiæ Dei: sed constanter respondēt suo magistratui: sicut tres pueri responderunt Nabugodonozori: & suæ fidei, alacri promptoque animo rationem reddunt, vt posthabitis omnibus idolis, & contempto deo impanato Veritati cælesti testimonium dent. Atqui nunc Dominum nostrum rogemus, qui non solum cordis assensum, sed etiam oris externam, in loco, confessionem à nobis exigit, vt nos in fide semper confirmet, & nos in amore suo vsque ad extremum spiritum retineat.

Dialogi

DIALOGI
SEPTIMI

Summa.

Septimus dialogus cōtinet interpretationem verborum institutionis cenæ Dominicæ, & modum existendi corporis & sanguinis Christi, sub symbolis panis & vini in ipsa actione cenæ Dominicæ: ipsomet Domino nostro Iesu Christo iudice & interprete.

PHILOTHEVS.

HIC I non possit quāto
ego tuo delecter sermo-
ne: est ille mihi profe-
ctō, pro amore Dei, mel-
le quouis dulcior: sed
eam dulcedinem faci-
le sentio non à te, sed
Dei spiritu proficisci, qui per te tanquam or-
ganum, hanc suauitatem cordi meo affert. Nam
quemadmodum oculi Ionathæ illuminati sunt

cum gustasset in summitate virgæ fauum mellis.
 Sic degustata dulcedine verbi Dei in cōmunicā-
 tione sermonis tui, illuminati sunt oculi mentis
 meæ, & tantam anima mea accepit consolatio-
 nem, vt dicere possim cum Dauide Psal. 83. Cor
 meum & caro mea, contempta omni idololatria,
 exultauerunt in Deum viuum. Itaque protestor
 coram Deo & corā te pastore meo: quemadmo-
 dum protestatus est Naaman coram propheta
 Elizeo, quod filius tuus (quem in Christo Iesu
 per Euangelium genuisti, & peperisti donec
 Christus formaretur in eo) nunquam vllum ho-
 norem exhibebit deo illi Maozim, & deo Mis-
 sarum, sed soli Domino, cæli & terræ creatori.
 Tamen ad maiorem vtriusque nostrum consola-
 tionem, & fidei confirmationem, rogo te mi
 Theodidacte, vt adhuc paululum sustineas tuum
 in Christo filium loquentem, & veritatem si-
 tientem audire.

THEODIDACT.

Eloquere mi fili. Non enim fas est mihi quic-
 quam tibi negare eorum potissimè, quæ pertinent
 ad animæ salutem.

PHILOTH.

Scimus quidem certò, deum missarum, deum
 recentem

recentem in concilio illo Lateranēsi, primò fuisse in catalogum deorum relatum, neque ullam fieri mentionem in sacris bibliis illius noui dei, quem fingunt Papiſtæ. Quamquam veritatis aduersarij magistri nostri Sorbonici, Oxoniēſes & Louaniēſes, & omnes dei Maozim sacerdotes, allegāt ipſiſſima Chriſti verba ad probādum æternum Dei filium Ieſum Chriſtum, natum ex Maria virgine in ea natura, ſubſtantia, & qualitate, qua pependit in cruce verè & realiter & perſonalitè in ſuo Miſſæ ſacrificio cōtineri. Atq; ut hoc confirment, adducunt omnium Euangelistarum omnes authoritates, in quibus de edenda carne Chriſti, & eiſdem ſanguine bibendo loquuntur, & maxime vrgent illud Ioannis 6. vbi Chriſtus ſic ait, Panis quem ego dabo caro mea eſt, quā ego dabo pro mūdi vita. Ecce (inquiunt) tot authoritates ſacræ Scripturæ concorditer affirmant corpus Chriſti realiter & verè, ſub ſpeciebus panis, datum fuiſſe Apoſtolis: ac eiſdem fuiſſe à Domino præceptū, ut in memoriam Domini & paſſionis corpus Chriſti ſub ſpecie panis offerrent, Hoc facite in mei commemorationem.

THEODIDACT.

Iſti homines ſemper ſunt ſibi ſimiles. Nam in

omnibus cōtrouersis Christianæ religionis semper solent ad sensum suum, non intellecta sacre scripturæ aptare testimonia, quasi grande sit, ac non potius vitiosum docēdi genus, deprauare sententias, & ad voluntatē suam detorquere sacram scripturam, quam ipsi naso cereo comparant, & in omnem partem flexibilem putant. Cæterum si diligenter scruteris Scripturas, & scopum materiæ quàm in præsentiarum tractamus, interiori mētis oculo circumspectè cōsideraueris, facile perspicies omnia testimonia male ab ipsis allegata esse, & ad dogma istud papisticum de nouo deo probādum minimè conuenientia. Non enim sequitur, Christus accepit panem, benedixit, fregit, dedit discipulis suis dicens, Accipite & manducate, hoc est enim corpus meum: & accipiens calicem gratias egit & dedit discipulis suis dicens, Bibite ex eo omnes, hic est calix meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Ergo corpus & sanguis Christi reuera ac in propria & naturali substantia qua natus est de Virgine, & qua pepēdit in cruce, continetur sub speciebus panis & vini. Sic tamen argumentatur Gabriel, non ille magni consilij Angelus

*Angelus, sed Biel noster subdolanus quidam
 scurra & mendax patris sui, id est, diaboli ve-
 stigii insistentis, non contentus dicere corpus Chri-
 sti esse sub speciebus panis & vini, definitiuè.
 Reprehendit eos qui affirmant corpus Christi
 secundum omnes suas dimensioes esse non posse
 in sacramento vel in diuersis locis localiter, & cir-
 cumscripitiuè, & cum fucili illo Scoto & Guil-
 lermo Octram & cæteris eius farinae doctoribus,
 dicit corpus Christi non solum in diuersis locis es-
 se posse sacramentaliter, sed localiter & circun-
 scriptiuè ubique secundum omnipotentem suam
 voluntatem. Cum autem corpus Christi non pos-
 sit esse realiter sub speciebus panis & vini, nisi
 per omnipotentiã Diuinã, vt ipse testatur, se-
 quitur quod illic sit sub speciebus panis & vini
 localiter & circumscripitiuè, alioquin non suffi-
 cienter magnificabitur diuina omnipotentia.
 Hoc est argumentum istius angeli sathane, qui
 se transfiguratur in Angelum lucis, vt blandis istis
 verbis in nassam suam trahat corda innocen-
 tium. Cæterum ad hoc quid respondere posses
 experire.*

Video facile negandam esse consequentiam, sed quibus rationibus nō teneo. itaque te rogo, vt rationes ex verbo Dei petitas exponas, quibus hæc consequentia refelli queat: quod tibi eò facilius erit factu, qui aliquando cum Theologastris Sorbonæ disputasti, & Sorbonicum illud vinum sorbuiſti, diu multumque inter eos verſatus.

THEODIDACT.

Proh dolor, talem me fuiſſe fateor qualem me depinxisti: proinde quotidie cogor dicere cū Davide, Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine: & indefinenter gratias agere Deo & Patri, qui me ſegregauerit ex utero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret filium ſuum in me. Qui eripuit me à poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum filij ſui dilecti, per cuius ſanguinem remiſſionem peccatorum habemus: quare & tu mi frater in Chriſto chariſſime, mecum gratias age eidem, qui me potentem reddidit Chriſto, qui que vires ſuppeditauit, vt Euangelium eius annunciarẽ: quia fidelem me iudicauit. Non enim inuenit me fidelem, ſed fecit: nec in me aliquid reperit, quo dignus eſſem illi in tanto miniſterio inſeruire,

inseruire: quia prius eram blasphemus, persecutor, violentus & contentiosus, cum adhuc inebriatus essem vino illo sorbonico. Nam vinea eorum est vinea Sodoma, proueniens ex suburbis Gomorrhæ. Vua eorū vna fellis, & botrus amarissimus, fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Nunc tamen Dei gratia misericordiam cōsequutus sum, eo quòd ignorans feci per incredulitatem. Quapropter nō cesso gratias agere Deo, qui me idoneum fecit ministrum noui testamēti, non litera, sed spiritus. Liberatus igitur ab illis spinosis quæstionibus & cōtentiosis disputationibus sorbonicis, & in plena christiana libertate restitutus, vt spatiari possim in vberissimo illo sacræ Scripturæ cāpo: libèter te volo iuuare, & ex mutuis scripturæ testimoniis Christi fidelibus palàm facere, & quasi digito demonstrare consequentiam illam papisticam non valere. Christus dixit, Hoc est corpus meū, accipiendo panē: ergo corpus Christi naturale & reale cōtinetur sub speciebus panis: quia à simili potest dari instātia. Christus enim dixit, Amen dico vobis, ego sum ostium, &c. quero nunc utrum sequatur: Christus dixit, Ego sum ostium: ergo reuera erat ostium materiale & cor-

porale, & substantiale: vel, Si aliquis episcopus aut sacerdos accepto ligno diceret hæc verba, Ego sum ostium, quemadmodum dicunt: Hoc enim est corpus meum. Nam ea verba non dicuntur significatiuè (vt testantur papistæ), sed tantum recitatiuè. anne virtute horum verborum possint transsubstantiare substantiam ligni in corpus Christi?

PHILOTH.

Non opinor.

THEODIDACT.

Opinor narra. Nunquid verba illa tantæ sunt efficaciam ad transsubstantiandum ostium in corpus Christi, atque hæc, Hoc est corpus meum, ad transsubstantiandum panem in corpus Christi: præsertim cum non proferantur ab homine, tanquam ab homine significatiuè, sed tantum recitatiuè, tanquam ab eo in cuius manu sunt omnes fines terræ, qui si subuerterit omnia, & in vnum collegerit quis contradicet ei? nempe à Christo, in cuius manu, utpote Dei omnipotentis, sunt omnes creature. Igitur si episcopus aut sacrificus aliquis his verbis, Hoc est enim corpus meum, per omnipotentiam verbi Dei possunt conuertere substantiam panis in corpus Christi, per eandem Dei omnipotentiam poterunt transsubstantiare lignum

in

in corpus Christi: quia omnia Christi verba sunt æquè efficacia. Ipse enim dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt.

PHILOTH.

Non video quid hic possint obgannire, nisi forsitan ostium esse durius quàm vt commodè digeri possit, & ideo Christum noluisse ex ligno deum facere: vel dicat se nolle imitari Ethnicos, qui lignea idola colunt: quorum tamen apud eos magna copia.

THEODIDACT.

Non refert ex qua materia idolum fingat: sed in hoc Ethnicis sunt truculentiores: quia Deum suum dentibus cõfringant. Scriptum est Matth. 18. qui recipit puerulum in nomine meo, me recipit, quæ certissima est sententia Christi, non tamè ideo qui paruulũ recipit, Christũ reuera, realiter, personaliter, & substãtialiter recipit, vt natus est de Virgine. à simili nõ sequitur: Qui recipit panẽ post consecrationẽ, vel species panis, recipit Christũ. Ergo reuera recipit verũ & naturale corpus Christi, & ipsum Christũ in eadẽ substantia, carne, ossibus, & sanguine quo natus est de Virgine. Itẽ alibi Christus ait, Quod mi ex minimis fratribus meis fecistis, mihi fecistis:

sicut ait, *Hoc est corpus meum, ostenso pane. Ergo si credere oportet sub poena peccati mortalis, quilibet panem super quem exhalauerit ea verba sacerdos debite ordinatus, Hoc est corpus meum: esse integrum corpus Christi, eo quo iam saepius dixi modo, eadem certe ratione credendum erit. Pauperem quemlibet cui eleemosynam damus, vel quem in domum nostram in nomine Christi suscipimus, verum esse Christum aeterni Patris filium, in ea natura, substantia, carne qua natus est de Virgine, & qua pependit in cruce,*

PHILOTH.

Validissima sunt haec tua argumenta, quibus crassi monachi nescio quid respondere possint.

THEODIDACT.

Nihil plane: neque pinguis venter gignit sensum tenuem. Sunt alij innumeri in Scriptura loci quibus conuincuntur. Ioannis enim 9. Christus loquitur, Ego sum vitis vera, & vos palmites. Nunc quaero, utrum sequatur, Christus dixit, Ego sum vitis vera, & vos palmites. Ergo Christus reuera erat vitis, realis, naturalis & materialis: & Apostoli palmites naturales & materiales.

Philoth.

PHILOTH.

Ad hoc respondent verba illa esse figuratè dicta, quemadmodum alibi, Petra erat Christus, ubi petra non accipitur secundum proprietatem naturæ, sed secundum similitudinem, ut sit sensus, ego sum petra, id est, ego sum similis petræ: sic ego sum vitis, id est, ego sum similis viti: quare per petram & vitem significor.

THEODIDACT.

Eodem etiam modo debuerant interpretari quod Christus dixit, Ego sum panis, vel, Hoc est corpus meum, ut sit sensus, Hoc, nempe panis, Est, id est, repræsentat corpus meum. Quemadmodum interpretari sunt sancti patres veteris Ecclesiæ. Quod doctissimè quoque probauit piensissimus & doctissimus vir Thomas Crammerius archiepiscopus Cætuariensis, decus Ecclesiæ Anglicanæ, in suo tertio libro de præsentia & modo existendi corporis Christi in sacramento cœnæ Dominicæ. Nam quemadmodum Christus dicitur lapis, siue petra, propter fortitudinis & soliditatis similitudinem, quia ædificia quæ fundantur super lapidem solida sunt & firma, nec corruere possunt: Sic qui ædificatur in Christo, qui nituntur eius verbo, & illi solo fidunt,

firmi stant, nec ruere, nec confundi possunt. Vnde
 Christus ait, omnis qui audit verba mea &
 facit ea, assimilabo eum viro prudenti, qui ædifi-
 cavit domum suam super petram, & descendit
 imber, veneruntque flumina, & flauerunt venti,
 & irruerunt in domum illam, nec concidit. fun-
 data enim erat supra petram. Et eadē ratione Chri-
 stus dicitur panis propter similitudinē, quam ha-
 bet ad panē materiale: similiter dicitur vitis pro-
 pter similitudinē quā habet ad vitē. Nam quem-
 admodū panis cor hominis cōfirmat, nutrit, & cō-
 fortat, & viniū cor hominis letificat, recreat, &
 exhilarat. secundum exteriorē hominē: Sic corpus
 Christi fide apprehensum & effusio sanguinis
 eius pretiosissimi, confortat, nutrit, confirmat, leti-
 tificat, recreat & exhilarat famelicum & si-
 tientem, secundum interiorem hominem. Vnde
 Durandus in libello quem rationale diuino-
 rum nuncupauit, libro quarto parte sexta cano-
 nis, exponens illud, Qui pridie quam pateretur
 accepit panem, &c. ait, Ideo panem & vinum
 in sacrificium corporis & sanguinis sui Chri-
 stus instituit, vt in sumptione corporis & san-
 guinis Christi doceatur esse perfecta animæ re-
 fectio,

fectio, quia sicut præ cæteris cibis & potibus corporalibus, panis cor hominis confirmat, & vinum cor hominis lætificat: ita corpus & sanguis Christi, præ cæteris cibis & potibus spiritualibus interiorem hominem reficiunt & satiant. in his enim duobus consistit plena & perfecta interioris hominis refectio. propterea Christus ait, Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quia quemadmodum nihil magis recreat hominem lassum, quàm panis & vinum, sic nihil potest magis lætificare, & sitim animæ extinguere, quàm fidelis consideratio mortis Christi & effusionis sanguinis eius in remissionem peccatorum nostrorum. Itaque sicut Christus propter similitudinem quam habet ad petram & vitem, dicitur petra & vitis: Sic propter similitudinem quam habet corpus eius ad panem: & sanguis eius ad vinum, vocat corpus suum cibum, & sanguinem suum potum, quia eius corpus in pane, & sanguis eius

*in vino, in sacrosancta institutione coenæ Domini-
cæ, cunctis Christi fidelibus repræsentatur, &
ab interiori homine verè per fidem manducatur,
& bibitur. Est igitur Christus verus & vnus
panis qui de cælo descendit, & dat vitam mūdo.*

PHILOTH.

*Potésne hanc tuam interpretationem confir-
mare, exceptis similitudinibus, alia auctoritate
sacræ Scripturæ, vt fides nostra non sit in sapien-
tia hominum, sed in potentia Dei. Hoc est vt fi-
des nostra nitatur auctoritate verbi Dei, & solo
ipsius Euāgelio.* THEODIDACT.

*Hac interpretatio non est mea, sed ipsius
Christi, qui via est, veritas & vita, vt de se di-
cit Ioan. cap. 14. Cū enim quinque panibus &
duobus piscibus saturasset quinque millia homi-
nū, ob quā causam quærebāt eum Iudæi, vt face-
rent eū Regē, cūque eū innuenissent dixit eis:
vt habemus Ioann. 6. Amen amen dico vobis,
quæritis me non quia vidistis signa, sed quia
manducaſtis de panibus, & saturati estis, opera-
mini non cibum qui perit, hoc est, estote solliciti,
vt habeatis non cibum, qui in aluum descendit,
& in secessum emittitur: sed vt cibum habeatis,
qui permanet in vitam æternam, quem filius
hominis*

hominis dabit vobis, hunc pater cōsignavit Deus. Dixerunt ei, quid faciemus, vt operemur opera Dei. Respondit Iesus & dixit eis. Hoc est opus Dei, id est, opus Deo gratum, vt credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo illi, Quod ergo tu facis signum, vt videamus & credamus tibi, quid operaris? patres nostri manducauerūt manna in deserto, sicut scriptum est, Panem de cælo dedit eis, ad manducandum. Dixit ergo eis Iesus, Amen amen dico vobis, non Moses dedit vobis panem illum de cælo, sed pater meus dat vobis panem de cælo verum. Panis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mūdo. Dixerūt ergo ei, Domine, da nobis semper panem hunc: Dixit autem illis Iesus, Ego sum panis vitæ, qui de cælo descendi, qui venit ad me non esuriet, & qui credit in me non sitiet vnquam. His verbis apertissime declarat quid sit manducare corpus Christi, & bibere sanguinem eius: nempe per veram fidem illi incorporari. Nam qui credit in Christum incorporatur Christo, & fit membrum eius, & per hoc manducat Christum & panem vitæ, quem qui edit non esuriet vnquam, & qui bibit, non sitiet in æternum. Ergo per fidem ad Christum venire, est

corpus Christi manducare: & credere in Christum quòd mortuus sit pro nostra, omniumque salute, est sanguinem eius bibere, vnde Augustinus ait, Quid paras dentem & ventrè, crede & manducaſti. In hoc igitur conſiſtit tota controverſia inter Papiſtas & Euāgelistas. Nam Papiſta dicunt in ſacramēto cenæ Dominicæ ſubſtantiam panis conuerti virtute conſecrationis in corpus Chriſti, ipſumque Chriſtum ſub ſolis ſpeciebus panis verè, & realiter contineri & manducari. Nos autem dicimus veram panis ſubſtantiam in ſacramento manere, & ori externo hominis exhiberi, & quàm certò ſcimus externo homini panem verum exhiberi, tam certò ſcimus interiori noſtro homini per fidem verum Chriſti corpus, & verum Chriſti ſanguinem communicari. PHILOTH.

Quis huius controverſiæ erit iudex?

THEODIDACT.

Quis locupletior iudex dari poſſit quàm Deus, qui ſolus iuſtus eſt, & iuſtitiæ dilexit, æquitatè reſpicit vultus eius. iudicabit, vt ait Pſaltes, orbè terræ in æquitate, & populos in veritate ſua.

PHILOTH.

Sed Pater non iudicat quenquam, omne iudicium dedit Filio, vt omnes gloriſcent Filium ſc-

cur glorificant Patrem. Ioan. 5.

THEODIDACT.

Sit igitur Christus in hac controuersia iudex qui cōstitutus est à Deo patre iudex uiuorum & mortuorum. Dedit enim illi Deus linguam eruditam, vt possit opportuno tempore pronuntiare veritatē sitienti, & palàm facere quomodo debeamus verba sua intelligere. Sed audiamus Christū super hac re loquētem apud Ioan. cap. 6. vbi Iudeis omnia ex sensu carnis, quemadmodū etiā nūm Papistæ faciunt, interpretātibus sic respondet. Ne murmuretis, inquit, Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Scriptū est enim in prophetis. Et erunt omnes docti à Deo. Omnis ergo qui audit à Patre & didicit ab eo, venit ad me. non quòd Patrē viderit quisquam, nisi is qui est à Patre, is vidit Patrem. Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. Ego sum panis ille vitæ. patres vestri comederunt māna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis ille de cælo descendens, vt de illo edat aliquis, & non moriatur. Ego sum panis viuus qui de cælo descendi, si quis ederit ex hoc pane, viuet in æternum, & panis quem ego dabo, caro

mea est, quam ego dabo pro mundi vita. Vidēsne quā aptè Christus concludat pro nobis contra papistas? papistæ enim dicunt panē transubstantiari in corpus Christi: nos autē dicimus Christum esse verum panem, qui nobis per verum & naturalē panem in cœna exhibetur, & ab ipsis fidelibus in ipsa actione cœnæ Dominicæ fide sumitur. Nam quemadmodum corpus nostrum pane materiali & naturali confirmatur, nutritur, & roboratur: Sic anima nostra & homo interior in ipsa actione cœnæ Dominicæ, cum fide & gratiarum actione reducens ad memoriam mortem & passionem Domini nostri Iesu Christi, vero pane qui de cælo descendit, & vero corpore Domini nostri Iesu Christi quod pro nobis semel in cruce pependit, cōfirmatur, nutritur, & corroboratur: & ita dicitur corpus Christi comedere. Et quemadmodum corpus & homo exterior vino naturali & materiali reficitur & exhilaratur: Sic anima & homo noster interior in illa sacra actione cœnæ Dominicæ reducens ad memoriam pretiosam Christi mortē & sanguinis eius effusionē in remissionem peccatorum nostrorum: vero sanguine Christi recreatur, reficitur, & ita dicitur sanguinem Christi bibere.

Nec

Nec alio potu potest satiari, nisi sanguine Domini nostri Iesu Christi, qui semel effusus est in remissionem peccatorum nostrorum. Hæc est germana interpretatio horum verborum, Accipite & manducate, hoc est enim corpus meum, &c. Propterea cõcludit, hoc facite in meam commemorationem. Et alibi: Cor. II. Quotiescunque manducabitis panem hunc & calicem Domini bibetis, mortem Domini annũciabitis donec veniat. Hanc autem doctrinam soli illi intelligunt qui scholam Patris frequentarunt, qui à Patre audierunt, & Spiritu sancto interius docere didicerunt, & dociles se præbuerunt. Ipsi verò papista & Maoxinita, qui Patrem trahentem nolunt sequi, eumque in Filio & per Filium loquentem audire recusant, nec ab ipso volunt discere. Illi nõ possunt percipere quid sit corpus Christi spiritualiter, & per veram fidem comedere: sed omnia Christi verba carnaliter interpretantur, cum tamen nemo sit melior & aptior suorum verborum interpret, quàm ipse Christus cui soli in hoc negotio credere debemus. Ideo cum in terris agens Christus figuratè & obscurè loqueretur: petebant ab eo expositionem Apostoli cui plane acquiescerent: quos in hac quoque contro-

uersia imitari debuerant Papistæ: & auscultare illi supremo iudici, qui hanc materiam dilucidè explanauit (quæ Pater cælestis, filiū suum dilectū esse testificās, solum ab omnibus audiri vult.) non autem sensibus suis considerare aut murmurare, vt Capernaitæ fecerant.

PHILOTH.

Non est sanè Christiani hominis litem inferre Deo, neque enim ille sententiam semel prolatam reuocat, aut consilium mutat.

THEODIDACT.

Nihil minus: non enim est Deus sicut homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur: Dixit, & non faciet? loquutus est & non adimplebit? absit. Num. 23. non mutat igitur supremus iudex sententiam, sed cōfirmat minaturque transgressoribus, & suæ sententiæ non acquiescentibus grauissimam pœnam. Amen amen, inquit, dico vobis, nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, qui edit meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus

verè est potus, qui edit meam carnem & bibit
meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.
Hic secundo ostendit, quid sit manducare car-
nem eius & sanguinem eius bibere: nempe, in
Christo manere, & Christum in se manentem
habere, & per hoc qui non manet in Christo, &
in quo non manet Christus, proculdubio non mā-
ducat eius carnem, nec bibit eius sanguinem, e-
tiam si tantæ rei sacramentum ad iudicium sibi
manducat & bibit. Hæc August. tract. 36. in
Ioan. Et alio loco. Signum, quia manducauit &
bibit, hoc est, Si manet & manetur, Si habitatur,
si hæret & non deseratur: sequitur ibidem apud
Ioann. Sicut misit me viuēs Pater, & ego uiuo
propter Patrem, id est, ad gloriam Patris: Ita qui
manducat me, ipse uiuet propter me, id est vt me
glorificet, Hic est panis ille, qui de celo descen-
dit, non sicut comederūt Patres vestri manna &
mortui sunt, qui edit hunc panem uiuet in æter-
num. Ergo Christus est verus panis, qui oblatus
est semel in cruce pro nobis, quem qui vera fide
comedit & bibit, & in eum confidit, non esuriet
neque sitiet in æternum. Nam, vt supra dictum
est, māducare carnē Christi & bibere eius san-

guinem iuxta Christi præceptum & interpretationem, nihil aliud est, quam credere Christum semel pro nobis esse mortuum. Et sanguinem eius bibere, est credere sanguinem eius semel fuisse effusum in remissionem peccatorum nostrorum. Hæc est ipsissima Christi doctrina, quam audientes Capernaite, durum esse sermonem dixerunt, neque quicquam intellexerunt eorum quæ dicebantur à Christo, ut nec adhuc hodie papiste.

PHILOTH.

Animalis homo, inquit Paulus, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia illi sunt. Itaque non potest cognoscere quod spiritualiter diiudicatur per spiritum. Spiritus autem omnia diiudicat & scrutatur etiam profunda Dei, qui autem spiritum illum non habent, verba Christi intelligere non possunt: quales erant Iudæi, qui pertinaciter sibi persuadebant corpus Christi esse carnaliter manducandum ac dentibus contendum. Propterea exclamabant, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?

THEODIDACT.

Talis est fides & confessio fidei Romanæ Ecclesia

clesiæ & omnium Papiſtarum: quam coactus eſt
 confiteri Berengarius in concilio generali Romæ
 celebrato, præſidente Papa Nicolao, ſcilicet pa-
 nem & vinum quæ in altari ponuntur poſt con-
 ſecrationem, non ſolum ſacramentum, ſed etiam
 verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ie-
 ſu Chriſti eſſe. Et verum corpus Chriſti quod na-
 tum eſt de Virgine, in veritate manibus ſacer-
 dorum tractari, frangi & fidelium detibus atte-
 ri. Atque hæc mirè congruit cum illa Iudæorum
 mormuratione aduerſus Chriſtum, Ioann. 6. vbi
 cum quidam ex diſcipulis eius etiam offende-
 rentur, dixit eis, Quid igitur cum videritis Fi-
 lium hominis aſcendentem, vbi erat prius: ac ſi di-
 ceret, Tunc cognoscetis quia non eo modo quo pu-
 tatis, corpus meum erogabo vobis māducandum,
 nempe naturaliter, & corporaliter. nam cum in-
 tegro corpore quod accepi de Virgine, utique
 aſcenſurus ſum in cælum. pugnat igitur doctrina
 illa de carnali manducatione corporis Chriſti
 cum articulo noſtræ fidei, qui eſt de aſcenſu cor-
 poris Chriſti in cælos.

PHILOTH.

Tacéntne híc Papiſtæ?

K.

Non tacent: Sed mutant veritatem in mendacium, & credunt Antichristo potius quam Christo & veritati. Nam cum Christus dixerit, Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quicquam. Audent isti cum illo Antichristo Romano episcopo hanc Christi sententiam invertere, & dicere carnem in hoc sacramento omnia peragere, & spiritum tantum per accidens in hoc sacramento operari. sic enim determinaverunt omnes Papistæ, & potissimè noster Gabriel in canone suæ Missæ, ubi aperte non veretur dicere sacramentum eucharistiæ non fuisse à Christo institutum, ut esset spiritualis refectio animæ: sed carnalis & cõmunis tam bonis quam malis, tam brutis animalibus quam hominibus: quia manentibus speciebus, inquit, quocumque deferatur, siue ad os muris, siue ad os suis, siue ad alium locum immutandum, semper manet ratio sacramenti, nec desinit Christus esse sub iis speciebus. Imò dicendum est, verum corpus Christi manere adhuc sub speciebus à bruti ore acceptis, & in ventrem traiectis. Quod autem aliquis hoc sacramento spiritualiter reficiatur, fit per accidens. dicitur autem quodammodo refectio spiritualis: quia corpus Christi reale, quod

naturæ

natum est de Virgine, sub speciebus panis & vini inuisibili & insensibili modo recipitur. Hæc Gabriel. Carnẽ ergo potissimè quærunt & extollunt Papiſtæ in hoc sacramento. Nam in illa actione suæ Missæ Papiſticæ, & communionẽ sub altera specie, nihil agitur de fide, de prædicatione mortis & passionis Domini nostri Iesu Christi, sed tantùm de carne. sufficit enim illis modo persuadeatur populo in illo suo Missæ papiſticæ sacrificio, sub speciebus panis & vini verum corpus Christi, & verum & naturalẽ eius sanguinẽ, verè, realiter, carnaliter, & naturaliter adesse & cõtineri: attamen hæc omnia, etiamsi vera prædicarent, nihil nobis prodesſent, nisi vera fide credamus illũ pro nobis passum, & sua morte peccata nostra expiaſſe. quid enim profuit Caiaphæ? Quid profuit Pilato? quid Herodi? Christum in ipsorũ adibus, in carne & naturali corpore, quod sumpserat ex Virgine, præsentẽ habuisse, & recepisse: cùm in eum nõ crediderint, & Christus non haberet in eis ubi caput reclinaret? nihil etiã profuisset virgini Mariæ, Christũ in utero portasse, nisi prius eũ concepisset corde quã corpore. Manet igitur perpetuò vera Christi sentẽtia, Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquã: quem

texti exponēs Augustinus tract. 27. in Ioann.
 recedētibz, inquit, illis qui verbis Christi scāda-
 lizati fuerant, & restantibus duodecim Apo-
 stolis, instruxit eos Christus de eo quod dixerat,
 Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quic-
 quam. Caro, inquit, non prodest quicquā, eo modo
 quo intellexerunt illi carnales discipuli (& quo
 modo intelligunt Papistæ) qui existimant car-
 nem Christi carnaliter manducandam. Spiritus
 est qui viuificat, id est, caro spiritualiter sumpta
 viuificat: verba quæ loquutus sum ad vos, Spiri-
 tus & vita sunt, id est, spiritualem habent intel-
 lectum, secundum quem caro vitam præstat: si fi-
 de scilicet & spiritualiter sumatur sub symbolis
 panis & vini in sacramēto corporis Christi. In-
 telliga ut igitur hoc Papistæ, & resipiscant, &
 palinodiam canant, aut confiteantur se veros esse
 antichristos, quandoquidem audent & Christo,
 qui corda hominum nouit, & Christi verbis cō-
 tradicere. idque ventris tantum causa: quia si su-
 premi illius iudicis sententiæ acquiescant, & spi-
 ritualiter corpus Christi in sacramēto sumi con-
 cedant, timent ne actum sit de ipsorum culina,
 & remoto nidore veluti muscæ auolare cogantur:
 veretur, inquam, ne si hoc admittāt, cessent ipso-
 rum

rum sacrilegia & nundinationes Missarū, quæ
rem culinariam maximè iuuant atque augent.

PHILOTH.

Viden' otium & cibus quid faciat alienus?

THEODIDACT.

Video: neque enim alia est causa tantæ obsti-
nationis & diabolicæ audaciæ, qua tuentur absur-
dissimam illam doctrinam de carnali & corpo-
rali Christi præsentia in suo Missæ sacrificio,
quæ omnino pugnat cum articulo fidei de ascensione
Christi in celos.

PHILOTH.

Nunc gratia Domini, clarè perspicio cõmen-
tum illud Papisticum de nouo deo, pugnare cum
catholicæ Ecclesiæ fide: quod excogitauit illa lau-
tioris victus cupiditas.

THEODIDACT.

Verim illa papistarum doctrina non solum
est contraria articulis nostræ fidei, (vt superius
declarauimus) sed peccat contra primum & se-
cundum præceptum Decalogi.

PHILOTH.

Qui sic? declara obsecro.

THEODIDACT.

Nõnne vides plures in Missæ sacrificio colæ
K. iii.

deos, cum Decalogus vnū, eūque solum Deum adorandum cēseat: ipsi verò *Maozinitæ* arte quadam magica binos deos conficiant: vnum ex substantia panis, alterum ex substantia vini: adeò vt bis, vt supra audisti, carne Christi, ossibus & sanguine illa farciant? PHILOTH.

Intelligo & nemini. Eadem etiam, credo, ratione contra secundū præceptū, nēpe, Non facies tibi statuam, neque vllum simulachrū, &c. Papistas peccare dicis, quòd crustulum illud sacrum & panem pro vero Deo venerentur.

THEODIDACT.

Ommino: Ecqua potest fingi maior idololatria, quàm cum sacrificus histrionicis indutus vestimentis particulam panis supra caput eleuat, vt quicumque circumstant, nescio quo furore perciti, ad sonum cāpanule, complicatis manibus, omnes in genua procidant ad adorandū illud crustulum. Quanquam Antichristus cum sociis suis, Sathana duce & præceptore, vt Missaticam illam idololatriam melius fouerent, secundum mandatum Decalogi subtrahere, & vltimū in duo diuidere conati sint.

PHILOTH.

His sanè, vt narras, imposturis populum seducunt,

cunt, quò tyrannidem suam in corpora & animas liberius & cautius exerceant. Nam sic decem præcepta in papismo doceri memini:

Vnū crede Deum: Ne iures vana per ipsum:

Sabbata sãctifices: Habeas in honore parētes:

Ne sis occisor, Fur, Mœchus, Testis iniquus:

Vxorem alterius: Nec rem cupias alienam.

In his versibus nulla simulachrorum fit mentio.

THEODIDACT.

Audio: sed quis istos furiosos vates, tam elegantes versus componere docuit?

PHILOTH.

Idem qui picas & psittacos non intellecta verba sonare docet, Magister artis, ingenique largitor Vēter: nam neque ipsi, quamvis illa præcepta nonnunquam recitent papistæ, quicquam eorū intelligunt aut faciunt: sed carnis suæ tātum præoccupati sensibus, omnibus prauis cupiditatibus frenata laxāt. THEODIDACT.

Quemadmodū olim Iudæi, ob insignem pertinaciã qua Deū ad iram prouocarū t in deserto, & spreto māna (quem sine labore ipsorū cælo cibū demiserat Deus) cōcupiscentia carni ū exarserunt, in sensum reprobū traditi sunt: adeo ut opera manū suarū, Vitulū illum aureū pro Deo colerent. Sic etiam, postquam Christus mundo

patefactus, & à Patre missus est, ut verè esset
 celestis panis, iis qui vera fide amplecterentur
 gratiam in morte & sanguine ipsius oblatam:
 Papista, qui cõtemnentes eam gratiam, non fide,
 sed ore & dentibus carnes Christi, cum cæteris
 partibus, ut loquitur, integralibus, deuorare ma-
 luerunt: iusto Dei iudicio, spiritu vertiginis acti,
 deflexerunt à recta via, ut loco Dei, paruum fari-
 næ portiunculã adorent: Atque eas non ita dissi-
 miles meruit utrorumque ingratitude pœnas: di-
 gni scilicet hac mercede, qui descuerunt à veri-
 tate, ut talibus præstigiis eos fascinet Sathan. Nos
 autẽ perpetuas Deo gratias agamus, qui nos sin-
 gulari sua misericordia è tenebris, quibus olim e-
 tiam immersi fuimus, eripuit: ut recepti in ipsius
 Ecclesiam sempiternas ipsius laudes concorditer
 omnes prædicemus: rogantes ut Antichristi re-
 gnum imminuat, tyrannidem ipsius reprimat:
 & iis, qui adhuc ignorantia peccant, oculos ape-
 riat, tenebras discutiat, mentesque suorum fide-
 lium veritatis luce illustret: donec tandem per Ie-
 sum Christũ in die restaurationis omnium frua-
 mur beata illa immortalitate, quæ nobis eiusdem
 sanguine parta est, Amen.

F I N I S.

A 1899319
 oen 66815692

